

משנת השבוע

פרשת נח תשפ"ה
[שנה י"ד - גליון ד']

דברות קודש
שיעור הלכה
ניצוצי הדף

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש
ליקוטי מגיד משנה
מצוה יומית

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

הילולא דצדיקיא
א געדאנק פון פרשה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה
מערכת המשנה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	ל' תשרי
מצוה תקפו.	לא תשכב בעבוטו
שבת קודש:	א' מרחשון
מצוה תקפו.	להשיב המשכון לבעל

פרשת לך לך

יום ראשון:	ב' מרחשון
מצוה תקפה.	ביומו תתן שכרו
יום שני:	ג' מרחשון
מצוה תקפט.	עדות קרובים
יום שלישי:	ד' מרחשון
מצוה תקצ.	לא תטה משפט גר
יום רביעי:	ה' מרחשון
מצוה תקצא.	חובל בגד אלמנה
יום חמישי:	ו' מרחשון
מצוה תקצב.	ושכחת עומר בשדה

תוכן הענינים

דברות קודש

- מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה . ג
 ליקוטי מגיד משנה ..... ה
 מצוה יומית ..... ח
 דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ..... י
 שיעורי הלכה ..... כ
 ניצוצי הדף ..... כד
 מראי מקומות ללימוד דף היומי ..... כח
 מערכת המשנה ..... כט
 היולא דצדיקא ..... לב
 מגיד משנה לנוער ..... מא

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשלוח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

718.255.9118

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברות קודש

מאת נ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

פרשת נח שנת תשנ"ג

פטורין, א"כ לגבה ליכא עשה ואיסור תשמיש גם לה נאמרה, וא"כ אף דלגבי איכא חיוב עשה ואמרינן עשה דוחה ל"ת, מ"מ לגבה איסור הוא, וליכא למימר דאתי עשה דידי' ודחי לל"ת דידה דאסורה בתשמיש.

ורא' לסברא זו בגמ' (כתובות מ.) כיצד שותה בעציצו וכו' אמר רב כהנא אמרינתא לשמענתא קמי דרב זביד מנהרדעא ניתי עשה וידחה ל"ת וכו' אבל הכא אי אמרה דלא בעינא מי איתיה לעשה כלל. ופי' בתוס' ישנים שם, דגבי דידה ליכא עשה דהא אי בעי אמרה דלא בעינא לי' הלכך אין לה לעבור בלאו משום עשה דידי' היא מוזהרת כמותו, והשוה הכתוב אשה לאיש, כדאמרינן (יבמות פד:). ונראה מפורש דמשום עשה דידי' לא אמרינן לה לעבור אל"ת כיון דיכולה לומר לא בעינא לי'. וא"כ הכ"נ, כיון דתשמיש לתרווייהו נאסרה אף שלדידי' איכא עשה דפ"ו דיכולה לדחות, אבל לגבה ליכא עשה לא אמרינן לגבה עשה דוחה ל"ת. ואף שבאמת אית לה נמי קצת מצוה בפ"ו, מה שא"א לקיים בלעדא כמבואר בפוסקים (עיין ר"ן קידושין פ"ב והפלאה פ"ב דכתובות), עכ"ז מצוה גמורה שתידחה ל"ת לית לה, ודו"ק.

ואתי שפיר דברי המדרש, מאחר שאמר "ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה שם וחס ויפת וחס הוא אבי כנען", ומאי קמ"ל

"ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה שם וחס ויפת וחס הוא אבי כנען" (ט:יח). ובתנחומא (פ' נח סי' י"ב) ילמדנו רבינו, מי הוא המצווה על פרי' ורבי' - האיש או האשה. כך שנו רבותינו, האיש מצווה ולא האשה. ר"י אמר על שניהם נאמר "ויברך אותם אלקים וגו' וכבשוה" (א:כח) - "וכבשה" כתיב, האיש כובש את ארץ ואין האשה כובשת, והאיש מצווה על פ"ו יותר מן האשה, ע"כ (עיין יבמות סב:).

ונראה דדרשו ז"ל (סנהדרין קח:) עה"פ "וחס הוא אבי כנען" (בראשית ט:יח), מה ראוי להזכירו כאן, לומר לך שנאסר להם תשמיש בתיבה בעת ירידת המבול, וחס עבר ושמש בתיבה, שהרי מיד כשיצאו מן התיבה מיד "וחס הוא אבי כנען" - שנולד בתיבה ע"כ, ומבואר שלגנאי נתייחס שם.

אלא שצ"ע, למה נתייחס לגנאי אף שנאסר להם תשמיש, מ"מ קיים מצות פ"ו, ולמה לא נימא כה"ג עשה דוחה ל"ת, ויבא עשה דפ"ו וידחה ל"ת. [וזה אי נימא דגם בעכו"ם אמרינן עשה דוחה ל"ת וגם שמצוים אפ"ו קודם מ"ת, ובמקום אחר הארכתני].

ונראה דהא תליא אי נשים מצוים אפ"ו, דאי נימא דנשים נמי מצוים אפ"ו, א"כ שפיר מצינו למימר אתי עשה דפ"ו ודחי ל"ת דאיסור תשמיש. אבל אי נימא דנשים

להמג"א ז"ל (סקי"א) בהא מתני' דהולך לשחוט את פסחו ולמול בנו, דאם הוא מו' שעות ולמעלה ולא יכול לבטל המצוה, והולך למול בנו יחזור מיד. והקשה עליו הא"ע דמתני' גם מו' שעות מיירי, וא"כ ידחה עשה דפסח שיש בה כרת לעשה דתשבתו. והצל"ח (פסחים דף מ"ט) הביא בשם חכם דא"א לומר כא"ע דעשה דפסח ידחה ללא דלא תשחט, דלא אמרינן כן בדבר שהלאו הזה בעצמותו דמצוה שהתורה אמרה דעשה דשחיטת הפסח לא יהי' על חמץ. ואין זה דומה לשאר מקומות דדחי העשה את הל"ת, שלא נאמר הל"ת על דבר זה רק שאירע דמזדמנן יחד העשה והל"ת, ע"ש (עיין פ' בא).

ומ"מ לפענ"ד נידון הצל"ח לא דמי לדידן, דבנידון דידן כה"ג ודאי הוה אמרינן עשה דוחה ל"ת, דהכי לא נתלה עשה דפ"ו בלאו דאיסור תשמיש כלל, ואדרבה הני תרי מילי נינהו, דהרי יכול לקיים הלאו של איסור תשמיש אחר שנתעברה אשתו, כלומר לאחר שקיים המצוה ונתעברה שוב יהא אסור בתשמיש אין הלאו בטל לעולם כה"ג דלאחר שקיים העשה ישאר באיסורו. וא"כ הי' אפשר לומר דעשה דוחה ל"ת כה"ג, אם לא מטעם שכתבתי בס"ד דאין האשה מצווה.

יחם הוא אבי כנען. וע"כ דקמ"ל ששימש בתיבה, ולכן מגנה אותו הכתוב על זה. מיד בא התלמיד בשאלה, ילמדנו רבינו מי הוא המצווה על פרי' ורבי', דאם תאמר דאתרווייהו נאמר האיש והאשה, א"כ שפיר עשה חם ששימש לקיים מצות פ"ו, דאתי עשה ודחי ל"ת. אבל אם האשה פטורה, א"כ לא אמרינן כה"ג אתי עשה ודחי ל"ת, דאי בעי אמרה לא בעינא. ותי' כך שנו רבותינו האיש מצווה על פ"ו ולא האשה, וממילא גנאי הוא לחם שהוא אבי כנען וק"ל.

וראיתי בס' חיי נפש (פ' נח) לידיי' הרה"ג החסיד רי"א שליט"א ראב"ד עכו, שהקשה למה יחסו חם לגנאי כיון שעכ"פ קיים בזה מצוות פ"ו. ותי' שאין לומר עשה דוחה ל"ת אלא באופן שתהיה האפשרות לקיים הל"ת אחר קיום המ"ע. אבל במקום שיהא הלאו בטל לעולם, לא אמרינן דדחי העשה את הל"ת ככה"ג. דאם נאמר שיהא מותר להם התשמיש מכח דחיה, א"כ מתי נאמר הלאו. ולא דמי לכלאים בציצית, שהתם עכ"פ מקיים הלאו שלא במקום מצוה והוא פשוט ע"כ ע"ש.

ואהובים עלי דברי דודים, ובעיקר הדין דין אמת הוא, וכבר הבאתי כן בקושיית האבן עזר (או"ח סי' תמ"ד) שהקשה

ליקוטי מגיד משנה

פרשת נח

יש דורשים את נח לשבח ויש לגנאי

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח" (ו:ט). פרשי' 'בדורותיו'. יש מרבתינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. ומקור דבריו בגמרא (סנהדרין קח). אמר רבי יוחנן בדורותיו ולא בדורות אחרים, וריש לקיש אמר בדורותיו כל שכן בדורות אחרים. אמר רבי חנינא, משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה, לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומץ, במקומה ריחה נודף, שלא במקומה אין ריחה נודף. אמר רבי אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה, לצלוחית של פלייטון שהיתה מונחת במקום הטינופת, במקומה ריחה נודף, וכל שכן במקום הבוסס. וכבר עמדו המפרשים לבאר הטעם שיש מרבתינו שדורשים לגנאי, אחר שאפשר לדרשו לשבח.

משל למה הדבר דומה

ואפשר לבאר על פי מה שמובא בספר עטרת צבי (פ' וירא ד"ה ושרה) בשם רבו הרה"ק ר' משה מפשעווארסק ז"ע בעל אור פני משה, שאמר בדרך מליצה, דמשל למה הדבר דומה לאדם שיש לו עבד ואינו נאמן בעיניו, וחושש הוא שמא יברח, ולפיכך הוא מורה לו שילך תמיד לפניו, שאם יהלך אחריו לא יוכל לפקח עליו שלא יברח. אולם כאשר העבד כשר והגון בעיניו ואינו חושש שמא יברח, ודאי הנהגתו עמו שיהלך לאחוריו, שאין זו מן המידה שהעבד מהלך לפני אדונו.

אברהם מסר נפשו בעד דורו משא"כ נח

ולאור דברים אלו יש לפרש שהכתוב את האלהים התהלך נח, בא לרמז על פחיתות מעלתו של נח ביחס לאברהם, שלא מסר עצמו להתפלל על דורו שינצלו מגזירת מי המבול, וכדאיתא בזה"ק (עי' זוה"ק ח"א סז:), בשונה מאברהם שמסר נפשו בתפילה על אנשי סדום שינצלו. ובאמת כך היא דרך הצדיקים שבכל דור למסור גופם ונפשם להצלת בני דורם. וכמו שאיתא בגמרא (תענית כה). דלוי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא, אמר לפניו: רבש"ע, עלית וישבת במרום ואין אתה מרחם על בניך, אתא מיטרא ואיטלע - נעשה צולע וחיגר. ואמרו שם בגמרא שנענש על כך שהטיח דברים כלפי מעלה. עכ"פ הרי שמסר עצמו ובריאות גופו להצלת דורו ממיתת רעב.

לגבי דורו נח נחשב לצדיק

רמז נוסף ניתן למצוא במקראות לדרוש את נח לגנאי, עפ"מ שכתב בתרומת הכרי (פתח השער אות ה') בשם חכם ספרדי לפרש לשון הכתוב (ז:כג) "וישאר אך נח",

שבתחילה הוזכר נח כאיש צדיק תמים, ואילו לאחר המבול נשאר אך נח ללא תואר צדיק. והביאור בזה שנח לא נחשב לצדיק בפני עצמו אלא ביחס לאנשי דורו שהיו רעים וחטאים לה' מאוד, ולכך בעודם בחיותם, נאמר עליו צדיק תמים בדורותיו, ולאחר שמתו אינו מכונה אלא אך נח, ועיי"ש שהוסיף לפרש על פי זה בשם ספר נפוצות יהודה את הכתוב (משלי טז:ד) "כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה", והיינו שגם את הרשע פעל ה' למענהו, שלעיתים הדור יתום ואין בו צדיקים, ובאותה שעה מביט הקב"ה ברשעי הדור, ולנגדם כולם יחשבו לצדיקים. ובהו מפרש מה שאמר אברהם להקב"ה (בראשית כג:ח) "האף תספה צדיק עם רשע", דודאי אין כוונתו לצדיקים ממש שלא היו באותו מקום, אלא שיש בסדום אנשים הנחשבים כצדיקים ביחס לרשעים המצויים שם, וההנהגה עמם צריכה להיות כאל צדיקים ממש.

דרשת נח לשבח ולהיפך תלוי אם שמשו המזלות בימי המבול

עוד יש לומר בענין זה, הנה כתיב (ז:ז) "ויבוא נח וגו' מפני מי המבול", ודרשו חז"ל (ב"ר ל"ב ו') אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים. ובספר עדות ביהוסף (מהגאון רבי יוסף הלוי איטינגא, רבה של זולצבאך, נדפס שנת תר"א) מבאר שמכאן למדו חכמים לדרוש את נח לגנאי, שהרי הכתוב עצמו מעיד עליו שהיה מקטני אמנה. אכן במדרש (שם כ"ה ב') מובא שחכמים נחלקו אם גלגל המזלות שימש בשמים בימי המבול. ונראה לפרש שמחלוקתם של רבותינו אם לדרוש את נח לשבח או לגנאי תלויה בנידון זה גופא, שכן לדעת הסוברים שגלגל המזלות לא שימש בשמים בימי המבול, ניתן לפרש שנח היה שלם באמונתו, והסיבה לכך שנמנע מלהכנס לתיבה, משום שראה שעדיין המזלות משמשים כתיקונם, וידע שלא ישמשו בתקופת המבול, וממילא ניתן לדרשו לשבח. אולם לדעת הסוברים שגלגל המזלות שימש גם בימי המבול, אכן טענה יש כאן על נח מפני מה נמנע מלהכנס לתיבה כפי שנצטווה, ומשום טענה זו אמרו חכמים שמקטני אמנה היה ודרשוהו לגנאי. ונמצא ששתי מחלוקות אלו תלויות זו בזו. (קובץ שבט מנשה)

עון דוד המבול

"ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס וגו' ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו' והנני משחיתם את הארץ" (וי'א-יג). אמרו בגמרא (סנהדרין נו.) "ותשחת הארץ", תנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים, דבר ערוה דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו, עו"כ דכתיב (דברים ד:טז) "פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל". עוד אמרו (שם קח.) אמר רבי יוחנן, בוא וראה כמה גדול כחה של חמס, שהרי דור המבול עברו על הכל, ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל, שנאמר "כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ".

קם ליה בדרבה מינה

ויש לדקדק לפי מה שקיי"ל (כתובות לא.) שאם יש שני חיובים ממון ומיתה אינו לוקה

ומשלם, אלא משלם ואינו לוקה, ואם נתחייב מיתה אז קים ליה בדרכה מיניה, ואינו משלם. הנה בדור המבול גזלו וגם נתחייבו מיתה, ולפי מה שקיי"ל שקם ליה בדרכה מיניה נתחייבו רק מיתה, ופטורין מן התשלומין, לפי זה צריך להבין מדוע נשחת הארץ, כי זהו הרי חיוב ממון, והרי הם פטורים מן התשלומין.

בבן נח לא אמרינן קם ליה בדרכה מיניה

ולפי דברי התוספות (עירובין סב. ד"ה בן נח) שאין אומרים בבן נח קם ליה בדרכה מיניה, מובן, כיון שלא שייך אצלם קם ליה בדרכה מיניה, נתחייבו גם בתשלומין. ובנחלת בנימין (מצוה נ"ג) תלה דבר זה אם אמרינן אם מקבלין תשובה מבן נח, עיי"ש.

בשני אנשים לא אמרינן קם ליה בדרכה מיניה

אמנם כבר אמרו שמה שאמרינן קם ליה בדרכה מיניה, היינו שהכל אצל אדם אחד, הן חיוב ממון והן חיוב מיתה, אבל אם נתחייב מיתה לזה וממון לזה, לוקה ומשלם. ולכן בדור המבול כיון שמלאה הארץ חמס, והיו יוצאין וחוטפין וחומסין פחות פחות משהו פרוטה, וגם השחיתו דרכם, אם כן הרי זה מיתה לזה וממון לזה. לכן אמר לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, כי לכן נענשו בשנים מיתה וממון.

ומי שילמוד במשנה הלכות
א"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
אשתדל להתפלל בעדו

מהקצאת שו"ת משנ"ה מהב' תשס"ז

מצוה יומית

מצוה תקפה. דיני הלוקח משכון

כ"ט תשרי תשפ"ה

ביאור תירוץ התוס'

שגם בשעת הלואה קונה משכון

איתא בגמ' (קידושין ח:): קידשה במשכון מקודשת, ומוקים הגמ' במשכון של אחרים, וכדרכי יצחק שאמר שבעל חוב קונה משכון. והקשו בתוס' (ד"ה משכון דאחרים) שרבי יצחק איירי במשכון שלא בשעת הלואתו. ותירצו, דכיון דבעל חוב קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה, בשעת הלואה נמי אלים שיעבודיה לחשב ממון לקדש בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות. וכן פירשו שהמלוה על המשכון אינו משמט. ותמה כת"ר מה סברא הוא זו, שמשום כשלא בשעת הלואה קונה קנין גמור, לכן בשעת הלואה נמי קונה עכ"פ קנין קצת.

שיעבוד הלוח

ונראה לפענ"ד לפמ"ש הר"ת (והביאו הר"ן, כתובות מד. מדפי הרי"ף ד"ה המוכר שטר חוב) מכירת שטרות מדאורייתא, ויכול למחול לפי ששני שיעבודים יש לו למלוה על הלוח - שיעבוד גופו של לוח שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השיעבוד, ושיעבוד על נכסיו אם הוא לא יפרע מדין ערב, כדאמרין (ב"ב קעד.) נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה. ושיעבוד הגוף שיש לו למלוה על הלוח לאו בר מכירה הוא. הלכך אינו נמכר אלא שיעבוד נכסים, ואע"פ שאינו נמכר אלא פקע, אבל כי חזר ומחלו פקע שיעבוד הגוף, וממילא פקע שיעבוד נכסים שאינו אלא

מדין ערב. ומיהו כשמת לוח, אע"פ ששיעבוד גופו פקע, שיעבוד נכסיו לא פקע, לפי שעיקר ערבותן של נכסים בענין זה הוא שכל זמן שלא ימצא הלוח שירד לנכסיו ויפרע מהן, אבל כל שנפקע מחמת המלוה אף שיעבודא של נכסים נפקע.

שיעבוד של מלוה על המשכון שיעבוד הגוף

ומעתה נחקור במלוה על המשכון, איזה שיעבוד יש לו ללוח הגוף ושיעבוד נכסי כמלוה בלא משכון, או דילמא אין לו עליו שיעבוד הגוף אלא שיעבוד נכסי, או דילמא שיעבוד הגוף יש לו ושיעבוד נכסי אין לו. ולפום ריהטא נראה דהמלוה על המשכון נתחייב כשיעבוד הגוף, אבל אינו חייב עוד בשיעבוד נכסי, והטעם מאחר דשיעבוד נכסים אינו אלא מדין ערב, והרי מלוה זה לא נתרצה בערבות שיעבוד נכסי של לוח, אלא לקח לעצמו משכון לערבות, וא"כ פקע מלוה שיעבוד נכסי ולא נשתייר ללוח אלא שיעבוד הגוף שקיבל עליו כשאר לוח, והמשכון שחררו משיעבוד נכסי, וזה במלוה על המשכון בשעת הלואה.

משכון שלא בשעת הלואה אין לו שיעבוד

אבל משכנו שלא בשעת הלואה, כיון דבע"ח קונה משכון לגמרי, א"כ פקע ליה מהלוח השתי שיעבודים, שיעבוד הגוף ושיעבוד נכסי. אלא דהתורה נתנה רשות לפדותו, ועד שלא יפדה קנה ליה קנין

דנפטר משיעבוד הגוף, ונשאר בשיעבוד נכסי, היפוך ממה שכתבנו לעיל. והסברא לזה, שכיון שלא רצה להלותו בלי משכון, הרי הראה בזה שאינו רוצה לסמוך על שיעבוד גופו ונכסי שלו בתורת ערב כשאר מלוה, אלא ביקש ממנו משכון על חובו, שהוא שיעבוד נכסי, שהמשכון שהם נכסי הלוה נשתעבדו למלוה, שאם לא ישלם לו, יגבה ממשכון זה, וא"כ המלוה לא איכתה ליה תו בשיעבוד גוף הלוה, אלא במשכון שהוא שיעבוד נכסי. אלא שאינו סומך גם על סתם שיעבוד נכסי שנשתעבדין מכח שיעבוד הגוף, אלא ביקש לאלים שיעבודיה במשכון, שיהיו לו הנכסים המשועבדים תחת ידו. וז"ש התוס' בשעת הלוואה נמי אלים שיעבודי לחשב ממון וכו', שכיון שע"י שיעבוד זה פקע ליה שיעבוד הגוף, אלים שיעבודיה וקנה קצת במשכון זה לחשב ממון שלו לקדש אשה וכו'.

שיעבוד נכסים נשאר

ואין להקשות, שכיון שפקע שיעבוד הגוף בהלוה על המשכון, האיך יתחייב שיעבוד נכסי, נימא כמו בחזר ומחלו דפקע שיעבוד ממון עם שיעבוד הגוף, הכ"נ כן. זה אינו, וכמ"ש הר"ן בסברת ר"ת בשמת לוח, שאע"פ ששיעבוד גופו פקע, שיעבוד נכסיו לא פקע. שדוקא אם המלוה מוחל לו כל המלוה, אז אמרינן כיון דפקע שיעבוד הגוף, פקע נמי שיעבוד נכסי. אבל אם המלוה לא מחל כלום בעצם ההלוואה, אלא אדרבה קיבל עליו משכון, אף ששיעבוד הגוף אזיל, שיעבוד נכסי שהוא על המשכון נשאר עליו.

(ש"ת משנ"ה ח"ד סי' רי"ד)

גמור לענין שיעבודים ופקע ליה בין שיעבוד הגוף ובין שיעבוד נכסי.

כיון שיש לו קצת קנין יכול לקדש בו אשה

והיוצא לנו חילוק בין מלוה על המשכון בשעת הלוואה למשכון שלא בשעת הלוואה, שבשעת הלוואה פקע ליה שיעבוד נכסי, ושלא בשעת הלוואה פקעי ב' שיעבודי. אבל נמצא שהמלוה על המשכון בשעת הלוואה ג"כ יש לו קצת קנין במשכון, והיינו שע"י שאלים שיעבודו על המשכון עד שפקע שיעבוד שאר נכסי על משכון זה ויש לו תפיסה בו, ואם אבד המשכון אבד חובו.

לפ"ז שפיר מובנים דברי התוס', שכיון שבע"ח קונה משכון שלא בשעת הלוואה קנין גמור עד שיפדה, והקנין הוא שמפקיע השיעבוד, שהרי לענין פדיה עדיין ביד הלוה לפדותו, נמצא שהקנין שיש לו במשכון הוא להפקיע שיעבודו של לוח, א"כ בשעת הלוואה ג"כ עכ"פ אלים שיעבודיה, כלומר דהשעבוד שלו אלים כ"כ שמפקיעו משיעבוד נכסים אחרים וחלו על משכון זה, וכיון דאית ליה למשכון הפקעת חצי שיעבוד של הלוה, שפיר כתבו התוס' שכיון שבמשכון שלא בשעת הלוואה קנה לגמרי עד שיפדה, הכ"נ משכון בשעת הלוואה אלים שיעבודיה לחשוב ממון לקדש בו האשה וכו', כיון דעכ"פ יש לו קצת קנין.

פטור משיעבוד הגוף ויש לו שיעבוד נכסים

איברא דלאחר העיון נראה בהא חקירה, במלוה על המשכון בשעת הלוואה באיזה שיעבוד מתחייב. נראה באמת לומר

דברי אלקים חיים

מאת כ"ק מרן אדמו"ד שליט"א

פרשת נח תשפ"ד

יום ה' - שיעור חומש רש"י

אינו נקרא פרשת 'יצחק' רק פרשת 'תולדות', וטעמא בעי.

ואפשר לבאר עפ"מ שסיפר הגה"ק רבי שאול בראך, שהגאון רבי מנחם כץ, תלמיד החתם סופר, בירך פעם לאבא שהבנים שלו יהיו יותר טובים ממנו. וסיפר לו מעשה שהיה אצל רבו החתם סופר, שבחור אחד שלמד בישיבה התחיל להתנהג בפרישות. ואביו של הבחור היה רודפו על כך, אך הבחור המשיך בכך, וביקש מרן החתם סופר מאביו שיפסיק לרודפו על כך. והצטדק האבא ואמר, וכי אתם כן הייתם נהנים אם בניכם היו יותר טובים מאיתכם.

שחק מרן החתם סופר ואמר לו, אדרבה, הלואי שאזכה לכך. וביאר בזה הפסוקים בתהלים (קכח:ג-ד) "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך. הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'". דהנה אצל הזית אנו רואים שהדבר היוצא מן הזית, הוא עוד יותר טוב מעצם הזית. וכמו שרואים בענין הברכה, שעל עצם הזית מברכים בורא פרי העץ, ואילו על השמן היוצא ממנו, יש צד בגמרא (ברכות לה:) שיש לברך ברכה מיוחדת, בורא פרי עץ זית, משום שהשתנה למעלותא.

ולבן מברכים לירא ה' 'בניך כשתילי זיתים', שבניו יהיו עוד יותר טובים ממנו, כמו שתילי זיתים, שהם הדברים היוצאים מן

'רבתינו' דורשים כל אדם מישראל רק לשבח

בריש פרשתן כתיב (בראשית ו:ט) "אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח". ופירש"י, בדורותיו - יש מרבתינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים, היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

ובאמת הוא מחלוקת בגמרא (סנהדרין קח.) בין רבי יוחנן לריש לקיש, רבי יוחנן אומר, 'בדורותיו' ולא בדורות אחרים, וריש לקיש אומר, 'בדורותיו', כל שכן בדורות אחרים. אמנם כ"ק הגה"ק אאמו"ר זי"ע דקדק, שדייקא על הדורשים אותו לשבח כתב רש"י, יש 'מרבתינו', ואילו על הדורשים אותו לגנאי לא כתב רש"י, יש 'מרבתינו', רק 'יש שדורשים' אותו לגנאי, כדי לרמוז בזה, שדרך 'רבתינו' הוא לדרוש כל אדם מישראל דייקא לשבח ולא לגנאי.

יראי ה' משתוקקים שבניהם יהיו

עוד יותר טובים מהם

עוד יש לדקדק למה פרשתן נקרא פרשת 'נח', למרות שהפרשה מתחיל עם התיבות 'אלה תולדות'. ואילו פרשת תולדות המתחיל ג"כ בתיבות הללו ממש (בראשית כה:יט) "ואלה תולדות יצחק בן אברהם"

שמחה גדולה שהבנים גדלו לשם ולתפארת עוד יותר טובים מהוריהם. וזהו 'ברוך שאמר והי'ה העולם'.

הטעם שמברכים את הבנים שיהיו דוקא כאפרים וכמנשה

וזהו מה שנאמר (בראשית מח:כ) "בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה". כי באמת יש ירידת הדורות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת קיב:), אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים.

אמנם אצל אפרים ומנשה מצינו שלא היה בהם ירידת הדורות, כמו שנאמר (בראשית מח:ה) "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". ולכן דייקא "בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה", כי אין לך ברכה גדולה מזו, שלא יהיה אצל הבנים ירידת הדורות, ואדרבה, הבנים יהיו עוד יותר טובים מהוריהם.

ואכן רואים היום שלימוד התורה יש היום הרבה יותר מהדורות הקודמים, ובכל יום ויום יוצאים ספרים חדשים, ספרים שיצאו בדורות הקודמים במשך כמה שנים, יוצא היום במשך שבוע אחד בלבד^א. אמנם

הזית, שהם משתנים למעליותא ונעשים עוד יותר טוב מעצם הזית. ומסיים הפסוק, 'הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'', שירא ה' שמח ומשתוקק להתברך בברכה זו שבניו יהיו עוד יותר טובים ממנו.

ועל דרך זה מבאר הבני יששכר הטעם שמברכים לחתן, שיהיה הזיווג 'ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל' (עי' פסחים מט.). כי כך הוא גם אצל הגפן, שעל עצם הגפן מברכים בורא פרי העץ, ואילו על היין היוצא ממנו מברכים בורא פרי הגפן, מפני שנשתנה למעליותא. ומברכים לחתן, שכמו כן יהיה אצל בניו שישתנו למעליותא ויהיו עוד יותר טובים ממנו.

והרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע אמר, שאכן לפני ביאת המשיח יהיו הבנים יותר טובים מהוריהם, וכמו שמרומז בברכת 'ברוך שאמר והיה העולם'. דהנה איש ואשה מרמזים לאותיות י"ה, והבן והבת מרמזים לאותיות ו"ה. אם האב והאם חשובים יותר מבנם ובתם, נמצא שהוא שם הוי"ה כסידורן, כי מקודם הולך האותיות י"ה - האיש ואשה, ורק אחר כך האותיות ו"ה - הבן והבת. אמנם אם במשך הזמן נעשים הבנים עוד יותר טובים מהוריהם, נעשה ו"ה - הבן והבת, לפני י"ה - האיש ואשה, ונעשה צירוף ההי"ה. ולכן 'והיה' לשון שמחה, כי זהו

^א זקני בעל הילקוט הגרשוני הוציא כבר בשעתו ספרים הרבה, ובדורו זה היה חידוש, הוא הוציא סט של חמשה כרכים, ואחר כך סט של שבעה כרכים. זקני היה נוהג לשלוח את ספריו לבעלי בתים, ואח"כ הגיע לביתם וביקש להם נדבתם עבור הוצאת הספרים.

פעם אחת הוא הגיע לבעל בית אחד וביקש את נדבתו עבור הסט של שבעה כרכים ששלח אליו. אמנם הבעה"ב אמר שלא קיבל את הספרים, ושלח לקרוא את אשתו, והצטדקה האשה שאכן הם קיבלו את הספרים, אמנם בדיוק בתקופה זו נשתברה המכסה של החלב, והסט הזה של שבעה ספרים היו ממש כמידת המכסה, ולכן השתמשה עם זה בינתיים לכסות עמהם את החלב כדי שלא יבוא החתולים ללקוק מן החלב ... נענה זקני ואמר בדרך צחות והלצה, שעכשיו הוא מבין את הפסוק (קהלת יב:ב) "עשות ספרים הרבה אין קץ", ע"י עשיית ספרים הרבה, סט של שבעה כרכים, 'אין קץ', החתולים לא מגיעים ללקוק את החלב ...

שיעקב אבינו פדה את אברהם מאור כשדים, והיינו שאברהם אבינו ניצל מהאור כשדים בזכות נכדו יעקב אבינו.

הצדיקים זוכים לקבל שכרם בעדן ולא בגן

ובספר ברית שלום (בפרשתן) מבאר בדרך אחר מה שאמרה היונה, רבש"ע, יהיו מזונותי מרורים כזית ומסורים בידך ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים בידי בשר ודם. דבאמת יש להקשות, איך רמוז דרשה זו בפסוק. ועוד קשה, למה טרפה בפיה דוקא עלה זית ולא שאר עליון.

ומבאר הברית שלום עפ"מ שמסופר בגמרא (ב"מ קיד:) שרבה בר אבוה פגש את אליהו הנביא והתאונן בפניו שהוא נדחק בפרנסתו. לקח אליהו את רבה בר אבוה עמו, והעלהו לגן עדן, ואמר לו פשוט את גלימתך, ולקוט ושקול לתוכה עלים הגדלים שם. ואכן רבה בר אבוה לקט עלים ונתן אותם לתוך גלימתו.

אמנם כשרצה לחזור לעולם הזה, שמע בת קול, 'מי הוא זה שאוכל את שכר עולם הבא שלו בעולם הזה כמו רבה בר אבוה'. מיד ניער את העלים מגלימתו והשליכם כדי שלא ליהנות מהשכר הצפון לו לעוה"ב. ואפילו הכי כשחזר לעוה"ז מצא שנסחט בהבגד ריח מן העלים שהיו בה, ומכר גלימתו בתריסר אלפי דינרי. אמנם מאחר שלא רצה ליהנות מהעולם הבא שלו כלל, חילק את הכסף לחתניו.

וי"ש להבין מה רצו חז"ל ללמדנו בזה שחילק את הכסף דוקא לחתניו ולא לבניו. ומבאר הברית שלום עפ"מ דאיתא (ברכות לד:) א"ר יוחנן, כל הנביאים לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן "עין לא ראתה

קדושה וטהרה, אמונה ובטחון, תמימות, פנימיות עבודה, יראת שמים, זה בודאי היה יותר בדורות הקודמים.

ומסופר על הרה"ק האהבת ישראל שהיה לו י"ב בנים, ואמר בדרך צחות, שיש לו עגמת נפש גדולה מהם, כי הם כולם תלמידי חכמים גדולים הרבה יותר ממנו, והם ממש דוקרים לו בעיניו. אך כמובן שהוא מברך לכל אחד מישראל שיזכה לעגמת נפש זו ...

הטעם שפרשתן נקרא 'נח' ולא 'תולדות'

ועפ"ז מובן מה שפירש"י בפרשתן עה"פ (ח:יא) "ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה". ופירש"י, אמרה, יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה, ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם. וכך נתכוונה היונה לומר, כל אבא מעדיף שהבנים שלו יהיו לו מרורין כזית, בזה שיהיו יותר טובים ממנו, וכמו שנתבאר שהשתילי זיתים יותר טובים מעצם הזית, ולא יהיו מתוקין כדבש ויהיו ח"ו פחותים וגרועים ממנו.

ונתכוונה היונה להוכיח בזה את נח, למה הבנים שלו הם גרועים ופחותים מאד ממנו, כמו ששנינו בפרקי אבות (פ"ה מ"ב) עשרה דורות מנח עד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם.

ועפ"ז מובן שפיר למה פרשתן נקרא פרשת 'נח' ולא פרשת 'תולדות', כיון שתולדותיו לא היו כיוצא בו, רק היו מכעיסין ובאין. ורק הפרשה המתחילה 'ואלה תולדות יצחק', נקרא שפיר פרשת 'תולדות' כיון שתולדותיו של אברהם היו כיוצא בו - יצחק אבינו, יעקב אבינו, י"ב שבטי קה, שבעים נפש. ובבחינה אחת היו תולדותיו של אברהם עוד יותר טובים ממנו, וכמו שנאמר (ישעי' כט:כב) "יעקב אשר פדה את אברהם", ופירש"י,

העלין, רצה לומר, שיהנה בזכות שהשיא בנוותיו לתלמידי חכמים, כי המהנה מנכסיו לתלמיד חכם, נמשל לעלין.

והנה כתבו התוס' (ברכות כ. ד"ה זיתים שכבשן בטרפיהן) שהעלין של הזיתים אינם חשיבי אוכל, כי כל מה שכובשין העלין ביחד עם הזיתים, הוא רק כדי להראות שהזיתים נאים וחדשים. ועפ"ז מובן שפיר מה שאמרה היונה, רבש"ע יהיו מזונותי מרורים כזית וכו', כי הרי מבואר במדרש (ב"ר ל"ג ו') שאותו עלה זית הביאה היונה מגן עדן, והיינו כמו שנתבאר, שהשכר להמהנה לתלמיד חכם הוא מגן עדן, והשכר נמשל לעלה זית.

נמצא שהיונה מרמז לתלמיד חכם, שנתן לו הקב"ה מזונותיו ע"י בעלי בתים עמי הארץ, שע"י כן זוכים העשירים לעלי גן עדן, כמעשה דרבה בר אבוה. אמנם לפעמים העם הארץ נתן לתלמיד חכם מזונותיו שלא בעין יפה. על כן אמרה היונה - התלמיד חכם, רבש"ע יהיו מזונותי מרורים כזית, ו'עלה זית טרף בפיה', רצה לומר השכר מן העלין שבגן עדן, יהיה בפיה, מסורים מיד הקב"ה עצמו, ולא ביד בעלי בתים שישפיעו לי כמו רבה בר אבוה שהשפיע לחתניו, משום שלא כל הבעלי בתים יודעים ללמוד כמו רבה בר אבוה. ולכן ביקשה רחמים שיהיו מזונות התלמידי חכמים מסורים ביד הקב"ה דייקא. ולכן הביאה דייקא עלה זית מגן עדן, שנתבאר דזהו שכר המהנה לתלמיד חכם, משום שנמשלו הבעלי בתים עמי הארץ לעלין של זית. ע"כ מהברית שלום.

הצדיק לא די שאינו מבקש שכר רק שמרגיש שהוא צריך לשלם שכר

עוד אפשר לבאר דברי היונה עפ"מ שמסופר על אחד מתלמידי הבעש"ט זי"ע, ששאלו

וגו' " (ישעי' סד:ג). ופריך שם, מאי 'עין לא ראתה? אמר ר' שמואל בר נחמני, זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה. שמא תאמר אדם הראשון היכן היה, בגן ולא בעדן.

לפי זה אפשר לומר, שרבה בר אבוה שהיה תלמיד חכם ידע שיש לו חלק בעדן עצמו דעדיף מגן. וממילא כשראה שאליהו מכניסו לגן, ולא לעדן עצמו, היה סבור שאין רצונו ליתן לו עכשיו שכרו הצפון לו בזכות תורתו, רק ברצונו להעניק לו עתה רק השכר הצפון לו בזכות מה שהשיא בנוותיו לתלמידי חכמים, שעל זה מגיע לו שכר רק מהגן ולא מהעדן.

אמנם לאחר ששמע הבת קול שאמר 'מי אוכל את עולמו כמו רבה בר אבוה', רצה להראות שבאמת לא נהנה כלום בשביל זכות תורתו, כי אם כן הוי ליה להוליכו לעדן. ולכן חילק את השכר לחתניו כדי להראות שהשכר הזאת לא באה אלא בזכות שהשיא את בנוותיו לתלמידי חכמים, אבל על מה שהוא עצמו תלמיד חכם לא טעם עדיין מן השכר, רק הוא צפון עברו בעדן שהוא עדיף מן הגן.

הרמז במה שהיונה

הביאה את העלה זית מן הגן עדן

והמעם שהציע לו אליהו רק את העלין דוקא בזכות שהשיא בנוותיו לתלמידי חכמים ומהנה לתלמידי חכמים מנכסיו, ולא נתן לו הפירות עצמן, הוא עפ"מ דאיתא (חולין צב.) שלחו מתם, ליבעי איתכליא על עליא. רצה לומר, התלמידי חכמים יתפללו על בעלי בתים עמי הארץ. ד'אילמלא עליא לא מתקיימין אתכליא', רצה לומר, כמו שהעלין מגינין על האשכולות, כך בעלי בתים גומלים חסד ומהנין לתלמידי חכמים מנכסיהן. ולכן אמר לו אליהו שיקח דייקא

מאז התחלתי לעשות חשבון הנפש אמיתי, וכי התורה שלמדתי היה תורה לשמה², הרי כל מה שלמדתי היה על מנת להתכבד בה, ולפעמים אפילו על מנת לקנטר רח"ל, ואם כן איך זה שהקב"ה לא סילק אותי עדיין מהעולם. אמנם התירוץ נשאר אותו תירוץ, שהקב"ה הוא כל יכול, ויכול לסבול אפילו רשע כמותי ...

והנה כשהאדם מגיע לדרגה זו, לא די שאינו מבקש ותובע שכר על המצוות שעשה, רק אדרבה, הוא מרגיש שהוא צריך לשלם להשי"ת על מה שנתן לו הזכיה לקיים את המצוות, ולא סילק אותו מן העולם. וכשהוא עולה לעולם העליון ורוצים לתת לו שכרו, הוא מתחיל לצעוק, איך יתכן שרוצים לשלם לי שכר על המצוות שעשיתי, הרי ההיפך הוא, שאני צריך לשלם שכר על מה שנתנו לי רשות לקיים את המצוות. ועונים לו בשמים, שמ"מ יתנו לו את השכר במתנת חינוס.

ומובן מאליו שהשכר שהאדם מקבל בעולם העליון במתנת חינוס, הוא עשרת מונים יותר מהשכר שמקבלים לפי הדין והמשפט. וכמו

אותו איזה תועלת היה לו בניסיעתו אל מרן הבעל שם טוב. והשיב התלמיד בחכמה, שאכן גם לפני נסיעתו היה לו קושיא ותירוץ, וגם עתה לאחר נסיעתו יש לו קושיא ותירוץ. אמנם רק התירוץ הוא אותו תירוץ, לעומת זה הקושיא התחלף לגמרי מן הקצה אל הקצה, ובגלל זה לבד היה שוה לי כל הנסיעה.

והסביר את דבריו, שלפני נסיעתו היה קושייתו כך, דהנה בכל לילה לפני השינה עשה חשבון הנפש, שזכה ללמוד היום המון תורה, ולקיים המון מצוות, ונמצא שמגיע לו המון המון שכר. וכמו ששנינו (עוקצין פ"ג מ"ב) עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות. והיה מתפלא ותמה, מהיכן יהיה להקב"ה כל כך הרבה שכר לשלם לו על כל צדקותיו, הרי הוא לא הצדיק היחיד, רק יש עוד הרבה צדיקים בעולם. ותירוץ לעצמו, שהקב"ה הוא כל יכול, ובודאי יוכל לשלם לי כל המון השכר הזה המגיע לי.

אמנם לאחר נסיעתי למורי ורבי הבעש"ט, נתחלף כל קושייתי מן הקצה אל הקצה, כי

² כשמרן המהרש"ם היה אברך, נעשה פעם חולה גדול עד שהיה נוטה למות, וכבר היה בב"ד של מעלה, אמנם אח"כ חזר לבריאותו וזכה לחיות עוד שנים רבות. וסיפר שכשעלה לב"ד של מעלה, ליוו אותו אלפי דפי הש"ס והשו"ע שכבר הספיק ללמוד, וכבר היה בטוח שיוליכו אותו לגן עדן. אמנם פתאום נכנס שחור והפריח את כל הדפי גמרא ושו"ע ואמר שכל זה לא היה תורה לשמה, והתחיל ממש לרעוד מרוב פחד.

עד שבסוף נכנס יהודי זקן וצעק, איך אתם רוצים לפסוק עליו בלי רשותי? מהו הטענה עליו - שלמד שלא לשמה, הלא בדורותינו כל לימוד הוא לשמה, והחזירו לו כל הדפים שלמד. והיהודי הזקן סיים בוירך אותו, הנה שמך הוא 'שלום', יהי רצון שתתקיים בך 'ויבא יעקב שלם' - שלם בתורתו, שלם בגופו, שלם בממונו. ומיד נעשה בריא כאחד האדם.

פעם הוא נסע אל הרה"ק מזידיטשוב, והבחין מיד שהוא הוא היהודי הזקן שהחזירו לחיים. והרה"ק אמר לו תיכף ומיד הברכה שאמר לו בעולם העליון, 'ויבא יעקב שלם', שלם בתורתו וכו'. כששמע כך מרן המהרש"ם, התעלף מיד מרוב פחד. לאחר שהקיזו אותו, אמר לו הרה"ק, בקשה אחת רצייתי לבקש ממך, היות שאתה פוסק ומורה הוראה לרבים, תראה מעתה לפסוק לקולא ככל שרק תוכל. ואכן ידוע שיש הרבה קולות במהרש"ם, עד שהרה"ק ממונקאטש כותב באחד מתשובותיו, 'אפילו המהרש"ם לא היקל בזה'.

של הקב"ה. ואל יהיה השכר מתוקים כדבש אצלי, כי א"כ אקבל את השכר רק כפי המגיע לי לפי הדין, וכפי מעשי בעת שהייתי בשר ודם בעוה"ז.

יעזור השי"ת שאכן נזכה שהבנים שלנו יהיו כשתילי זיתים, שיהיו עוד יותר טובים מאיתנו, שיהיה שנת גאולה וישועה, ונזכה להיושע בכלליות ובפרטיות, שנזכה ללמוד כבר תורתו של מלך המשיח, ונזכה לביהמ"ק של אש, ולהגאולה השלימה מתוך רחמים וחסדים במהרה בימינו, אמן.

ליל ש"ק

(במדבר לה: כה) כתב, וז"ל: "ויתב בה עד זמן דימות כהנא רבא, מטול [משום] דלא צלי ביומא דכפורי בקודש קודשיא על תלת עבירן קשיין, דלא יתקלון עמא בית ישראל בפולחנא נוכראה, ובגילוי ערייתא, ובשריות דם זכאה, והוה בידיה לבטלותהון בצלותיה ולא צלי, מטול כן אתקנס למימת בשתא ההיא", עכ"ד. והוא חידוש גדול שלא מוזכר בגמ' כאן ענין התפילה הזו, ודבריו הם חידוש גדול לומר שהכה"ג הי' מת באותה שנה שהי' רוצח בשגגה, וצ"ע.

ועי' במהרש"א (מכות יא.) על אמרם שם שהיה לכהן גדול להתפלל שלא יהיו רוצחים בשגגה, שכתב: שהיה להם להתפלל על בני דורם, ודבר זה תלוי יותר בכהן הגדול, שכך היתה תפילתו ביום הכיפורים על מחילת העון שתבטל הגזירה שלא יהרג, גם הרשעים ישוּבו מעונם ותבטל מהם הגזירה הרעה כדרכי זירא (סנהדרין לו.), ע"כ.

וראה גם בירושלמי (יומא פ"ה פ"ב) שנזכרו עוד תפילות שהתפלל הכה"ג שם, ולא נזכרות בבבלי לפנינו, ע"ש.

שמאריך הערבי נחל (ליקוטים סי' א') כי הנותן מתנה בעין יפה הוא נותן (ב"ב עא.).

ביאור תפילת היונה

וזהו מה שאמרה היונה לפני הקב"ה, יהיו מזונותי מרורים כזית ומסורים בידך, ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים בידי בשר ודם. פירוש, הלואי שהשכר שרוצים ליתן לי בשמים יהיו מרורים לי כזית ולא ארצה לקבלם. רק אדרבה, יהיה ברצוני לשלם שכר על מה שנתנו לי הזכיה לקיים את המצוות, כי כך אקבל את השכר במתנת חנים מידי

איחר נח את המזונות לארי והכישו

"וישאר אך נח" (ז:כג). פרש"י, ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר (משלי יא: לא) "הן צדיק בארץ ישולם" עכ"ל.

למה לא הקרבת קרבנות בתחילה

אירא במדרש (ילקוט ראובני פ' נח ד"ה ויצא נח בשם מדרש הנעלם) בשעה שיצא נח מן התיבה, התחיל לבכות ואמר, רבש"ע למה החרבת עולמך. א"ל הקב"ה, שטייה עכשיו אתה בוכה, למה לא הקרבת קרבנות בתחילה בשבילן כמו שהקרבת עתה, דכתיב (בראשית ח:כ-כא) "ויבן נח מזבח לה' וגו' ויעל עולות במזבח. וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם". ואלמלי הקרבת קרבנות בתחילה לא הייתי מחריב את עולמי, ע"כ במדרש.

שלא התפלל הכהן גדול עבור בני ביה"כ שלא יכשלו בג' עבירות החמורות

במם' יומא (נג:), ומתפלל תפלה קצרה וכו' מאי מצלי וכו'. הנה בתרגום יונתן עה"פ כ"י בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וגו' "

שבת היום, עכ"פ אין לשוח בתפילין.

ובראי' בהגר"א (אגרת עלים לתרופה), וז"ל: ועד יום מותו צריך האדם לייסר את עצמו, ולא בתעניות וסיגופים, כי אם ברסן פיו ותאותיו, וזוהי התשובה וכו', ודרך חיים תוכחת מוסר, וזהו יותר טוב מכל התעניות וסיגופים שבעולם וכו', עכ"ל הק'. והובא בס' שמירת הלשון (שער ב' פ"ב). והוסיף בהג"ה, שכן כ' בס' ראש הגבעה, שטוב יותר לקבל תענית מן הדיבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בגופו ולא בנשמתו, ולא יחלש ע"י התענית הזו, ע"ש.

ויש עצה כי תעניות היא דבר גדול, ויש תענית קטן שהיא תענית הראב"ד. וא"כ תענית דיבור אי' שהיא גדול מתענית, ויש תענית דיבור תענית הראב"ד שיעצור דיבורו ויחשוב אם לאמרו, ויהי' נחשב כתענית הראב"ד ולפעמים יותר מזה, ולא נרחיב בזה עוד.

השי"ת ירחם וימתיק הגזירות לכלל ישראל ונראה חסדים ורחמים גדולים בפרט ובכלל, ונזכה לבני ובני בנים ובריות גופא ונהורא מעליא ושידוכים יקרים לטובת הלב, ובקרוב נזכה לגאולה שלימה ברחמיו וחסדיו הגדולים בב"א.

בזה מובן הכוונה, שאמר לו הקב"ה עכשיו אתה בוכה עכשיו אתה בוכה, למה לא הקרכת קרבנות בתחילה בשבילך כמו שהקרכת עתה, והכוונה כשיש עת רצון לנצלה, שוב יום א' לפני מיתתך (אבות פ"ב מ"י) לא ברגע האחרון ואי אתה יודע מתי תמות. וזהו ביאור ארי' הכישו, הכוונה שבימי ארי"ה - אלו, ראש השנה, יוה"כ, הושע נא רבה. וזהו הכוונה אחר מזונות, שלא התפלל מספיק שיהי' כדבעי לפני המבול ולפני כניסתם לתיבה.

"וראו כל עמי הארץ"

כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך

היות ויש מלחמה בארצנו הקדושה אבל זה מלחמה על יהודים. והנה בפ' וזאת הברכה "וטרף זרוע אף קדקוד" (דברים לג:כ), וכתב הרא"ש (הל' קטנות הל' תפילין סי' טו) דקאי על תפילין, בטעם למה סח בין תפלה לתפלה חוזר מעורכי המלחמה, כי פגם בפסוק הנ"ל הרומז על התפילין, כי כתיב בתפילין "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כח:י). והנה אי' בזה"ק שזכור ושמור' נגד תפילין של יד ותפילין של ראש, וא"כ בשבת יש קדושת תפילין, וממילא יש להיזהר בשבת על הדיבור וכדאי' בזה"ק (ח"א ל"ב ע"א) ובתוס' (שבת ע:): הביא בשם רבי שמעון ב"י שאמר לאמה שתוקי היום

סעודת רעוד"ר

חביב לפני השי"ת שהקפיד על ממונם שגזלו איש מאת רעהו, הלוא כחיות היער נחשבו שטרופים וחומסים ואין חטא להם.

תפא"ש: מדה כנגד מדה היה מתעורר רחמנות

אכן הנה מבואר במד"ר ששאל אברהם אבינו ע"ה את שם בן נח איך נצלתם אתם

לא נחתם גז"ד אלא על הגול

הרה"ק בתפארת שלמה זי"ע ביאר עה"פ "כי מלאה הארץ חמס מפניהם" (ו:יג), וברש"י הק' לא נחתם גז"ד אלא על הגול. ולכאורה אינו מובן, מה בכך שגזלו הרשעים איש מאת רעהו, ומה כל חיייהם וממונם

כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלין, אמרו לפניו: רבש"ע, לא יפה אמרו ראשונים לפניך? אמר להן: "ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול וגו'" (ישעי' מו:ד).

הם גומלים חסדים אלו עם אלו ואף אם הם חייבים ניצולו

ויש לבאר ענין 'אצבעו קטנה ושרפן', דכל אלו המלאכים זה חלק מעולם דחרובין. אמנם זה ביאר שדחה להמלאכים באצבעו הקטנה, דהיינו דאם יהיה חסד ניצולו שניתן מיד ליד מאצבע לאצבע, וכמ"ש בספה"ק תומר דבורה (פרק א') [מדה] הו' "כי חפץ חסד הוא" (מיכה ז:יח), כבר פירשנו במקומו שיש בהיכל ידוע מלאכים ממונים לקבל גמילות חסד שאדם עושה בעולם הזה. וכאשר מדת הדין מקטרגת על ישראל, מיד אותם המלאכים מראים החסד ההוא והקב"ה מרחם על ישראל מפני שהוא חפץ בחסד. ועם היות שהם חייבים, אם הם גומלים חסד זה לזה, מרחם עליהם.

ובמו שהיה בזמן החורבן, שנאמר לגבריאל "בא אל בינות לגלגל וגו'" (יחזקאל י:ב), כי הוא שר הדין והגבורה ונתן לו רשות לקבל כוחות הדין בינות לגלגל מתחת לכרובים מאש המזבח, דהיינו דין גבורת המלכות. והיה הדין מתחזק עד שביקש ללכות את הכל, לקעקע ביצתן של ישראל מפני שנתחייבו כליה. וכתוב "וירא לכרובים תבנית יד אדם תחת כנפיהם" (שם:ח). והיינו שאמר הקב"ה לגבריאל הם גומלים חסדים אלו עם אלו, ואף אם הם חייבים ניצולו והיה להם שארית. והטעם מפני מדה זו 'כי חפץ חסד הוא', רוצה במה שישאל גומלים חסד, ואותו צד מזכיר להם עם היות שאינם כשרים בצד אחר.

ממי המבול ומחרון אף הגדול שהיה בעולם. ואמר לו שאיננו יודע דבר, רק בזכות שרחמנו על העוף והבהמה והחיה אשר כל ימי המבול עסקנו בצרכם להספיק לכל אחד ואחד בזמנו, ובזכות זה ריחם עלינו ה'. ובאמת כן הוא, כי ע"י שהתעוררו מדת הרחמנות במעשיהם הטובים על כל אשר היו בתיבה, עי"כ התגוללו רחמים משמים עליהם "אדם ובהמה תושיע ה'" (תהלים לו:ז) אדם בזכות בהמה. וכן בדור המבול אילו היו להם רחמנות איש על רעהו, אז מדה כנגד מדה היה מתעורר רחמנות ה' עליהם. אבל "כי מלאה הארץ חמס מפניהם" ולא היה בהם רחמנות, לכן נחתם גזר דינם.

דברי חיים: בונה עולמות ומחריבן

כ"ק מן הדברי חיים זי"ע מבאר דדור המבול הי' מעולם דחרובין, וגם צדיקי הדור דאז הי' מעולם דחרובין, חוץ מנח שהיה מעולם התיקון, וכמו שמצינו שארז"ל (קה"ר ג' י"א) "הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, וכל בנין שהי' הי' לתיקון העולם דכעת וכן דור המבול מזה בא להעולם שנברא, עי"ש.

הושיט אצבעו קטנה ביניהן ושרפם

ואולי יש להמתיק בזה הגמ' (סנהדרין לח:): אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שביקש הקב"ה לבראות את האדם, ברא כת אחת של מלאכי השרת. אמר להם: רצונכם, נעשה אדם בצלמנו? אמרו לפניו: רבש"ע, מה מעשיו? אמר להן: כך וכך מעשיו. אמרו לפניו: רבש"ע, "מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו" (תהלים ח:ה), הושיט אצבעו קטנה ביניהן ושרפם. וכן כת שניה. כת שלישית אמרו לפניו: רבש"ע, ראשונים שאמרו לפניך - מה הועילו? כל העולם כולו שלך הוא, כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך - עשה.

סוף ואין חקך לתבונתו, ולפי פחיתת ערכנו, קרוץ מחומר מה מועיליו, ומי ידבר על העבירה ה' ירחם ויצילנו. וזהו היתה בימי נח, כשהקב"ה השתמש במדת א' שוב לא ה' מבחין. אבל נח מצא חן בעיני הוי', שהי' במדת הרחמים וניצל ע"י "לך עמי בא בחדריך" (ישעי' כו:כ).

רמב"ן: אם יעשה המצוה יצליחו שכרו ואם יעבור וכו' הכל בגזירת עליון

ובן כתב ג"כ הרמב"ן בסוף פרשת בא, אלא דהוסיף דגם שכר ועונש מתברר ע"י הנס וז"ל, מן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה. שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים - אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד. אלא אם יעשה המצוה יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו עונשו הכל בגזירת עליון, עכ"ל יעו"ש.

ומבואר עוד מדבריו דמן הניסים המפורסמים אדם למד לניסים הנסתרים. וא"כ י"ל דהחיוב לפרסם הנס הוא כדי שנלמד ונשנן ונמחיש לעצמינו כי הכל נס - אין טבע ומקרה בעולם, כי כל העולם מונהג ע"י הקב"ה, ובידו להצילנו כשנעשה רצונו ולהענישנו כאשר ח"ו נעבור על רצונו. ומן הנס המפורסם נלמד כן לכל הניסים הנסתרים.

והנה ע"י רחמים שם הוי' נמתק הכל. וזה הכוונה מן הניסים המפורסמים מורה על הכל שהוא נסים. וזהו "ונח מצא חן בעיני הוי'" - הניסים המפורסמים.

בעת המצב השורר בארצנו הקדושה, שהערכים הפלשתיים בני ישמעאל והעמלקים ממש כמו שהי' בעת המן הרשע, ה' ירחם, וישית רחמיו וחסדיו על כל יהודי

אם כן במדה זו ראוי האדם להתנהג אף אם יראה שאדם עושה לו רע ומכעיסו, אם יש בו צד טובה שמטיב לאחרים או מדה טובה שמתנהג כשורה, יספיק לו צד זה לבטל כעסו מעליו, וירצה לבו עמו ויחפוץ חסד, ויאמר די לי בטובה זו שיש לו. וכל שכן באשתו, כדפירשו רז"ל (יבמות סג-גט:) דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא. כך יאמר על כל אדם די לי בטובה פלונית שעשה לי או שעשה עם פלוני או מדה טובה פלונית שיש לו יהיה חפץ חסד.

אמנם הענין בזה מפרש הזהו"ק למה במבול משמשת בשם אלקים, ומה שייכות "קץ כל בשר" שאינו מבחין בין טוב לרע.

כי לא יצדק לפניך כל חי

אמנם "כי לא יצדק לפניך כל חי" (תהלים קמג:ב). והנה בספה"ק אור החיים הקדוש עה"פ "משה איש האלקים" (דברים לג:א) איתא, יתבאר הכתוב על דרך אומרם ז"ל (ערכין יז.) וז"ל, אם יבוא הקב"ה לישב בדין עם אברהם יצחק ויעקב אינם יכולים לעמוד בפניו, ע"כ. הא למדת כי מה שמועילים הצדיקים במעשיהם ובהתעצמותם בעולם הזה אינו אלא לזכות מכת הרחמים, אבל בדין לא, וכאומרו דוד (תהלים קמג:ב) "ואל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי". פי', כל צדיק שיקרא 'חי', וכאן הודיע הכתוב כי צדיק זה נתעצם ופעל הטוב אפילו בערך בחינת הדין הרמוז באלקים, והוא אומר 'איש האלקים'. ואם יבוא ה' לעמוד עמו בדין יוכל כי הפליא לעשות הטוב והישר, עכדה"ק.

ובזה י"ל הכוונה אינו מבחין בין טוב לרע, איך נראה קדושת התורה התורה, והתמדת לימודו, וכן ערך עשיית המצוה בשלימותה, לפי גדלות המצווה ב"ה וברוך שמו שאין

בהאר"י ז"ל אשר אז יהי' אור הלכנה כאור החמה].

ישמעתי מהגאון מו"ר בעל ברכת שמעון רה"י כוכב מיעקב זי"ע, שאמר כי אי אפשר לעורר לאביו, אלא יכולים לומר 'אבא, כך כתוב בתורה' (קידושין לב.). ובס' מילין קדישין הביא שהטריסקער מגיד אמר רמזים כל שנה על ביאת משיח שצריך לבוא בזה השנה. ושאלוהו, הרי אסור לחשב את הקץ. וביאר כוונתו ע"פ הגמ' שכן מוכיח את אביו בלשון "אבא, כך כתוב בתורה". וזוהי כוונתו, שבתורה מרומז ששיח צריך לבוא בזה השנה. ובאמת כי בקינות ביום תשעה באב אומרים שבכל שנה אומרים רמזים. ה' ירחם שנזכה בקרוב שהרמז יתגשם למעשה, כי הרבה דברי רמזים כבר עבר עלינו והכל באמת, ולא רק בדרך רמז. וכמו דאי' בסוף מכות בנחמת רבי עקיבא "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים וגו'" (זכר: ח:ד). ויה"ר שיהיה כבר בשנה זו, ונזכה לכל השפעות ברוח ובגשם, ובקרוב נזכה לביאת משיח צדקנו בב"א.

בכל מקום שהוא, ולא ירעו ולא ישחיתו בהר קדשי (ע"י ישעי' יא:ט) וכל א' מאחינו בני ישראל, ויתקרב כבר ימים הגדולים אשר כל עיני ישראל צופים ומצפים ליום הגדול והנורא "וברחמים גדולים אקבצך" (שם נד:ז).

והראה לי רמז נאה עה"פ (שמות י:כג) "ולכל בני ישראל היה אור במשבתם" בגימ' תשפ"ד (הרמז מובא בס' אור למאיר פ' בא ד"ה עי"ל) [ידוע אשר גאולת מצרים הי' גאולה כוללת, ורמז על גאולה העתידה שתהי' ע"י דוד משיח צדקנו אשר יתגלה אור הגנוז וכמו שמרומז בפסוק (בראשית א:ב-ג) "והארץ היתה תה"ו ובה"ו וחש"ך על פני תהו"ם" שמרמז על ד' גליות, "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" זה רוחו של משיח. "ויאמר אלקים יהי אור", שיתגלה אורו של משיח לזה במכת חושך נתגלה להם מהאור שעתידי להיות בימי דוד משיח צדקנו. לזה במשבת"ם עולה תשפ"ד, מספר דו"ד כזה - דוד עולה י"ד, ב' פעמים י"ד הוא כ"ח. כ"ח פעמים כ"ח עולה תשפ"ד. גם מל"ך ישראל" קי"ם עם התיבות עולה תשפ"ד, כמו שאיתא

שיעורי הלכה

חודש שבט שנת תשפ"ג לפ"ק

הלכות שבת - או"ח סי' ש"כ

מכונסין אותם פירות. רש"י], היוצא מהם מותר [דלא ניחא ליה צמה שזבו וליכא למיגזר שמא יסחוט. רש"י], ואם למשקין היוצא מהם אסור. ויש משא ומתן בגמ' צמאי מודי וצמאי פליגי. ומה שיוצא מסוגיית הגמרא שיש ג' דרגות בסקיטת פירות, זיתים וענבים אסור לסקטן מן התורה, תותים ורימונים אסור לסקטן מדרבנן, ושאר פירות מותר לסקטן לכתחילה.

וז"ל הרי"ף (ס.) נמצא עכשיו הכלל הראוי מכל אלו הדברים שזיתים וענבים אין סוחטין אותם בשבת ואם יצאו מעצמן אסורין בין [שהיו עומדין] לאכילה בין [שהיו עומדין] למשקין לדברי הכל, והתותים והרימונים אסור לסקטן בשבת לדברי הכל, ואם יצאו מעצמן אס לאוכלין היוצא מהם מותר ואם למשקין היוצא מהם אסור כרבי יהודה, ושאר פירות כגון פגעיין ופרישין סוחטין אותם בשבת לדברי הכל. וכן כתב הרא"ש (פכ"ב סי' ב') וכן כתב הרמב"ם (פכ"א הי"ב) וסמ"ג (ל"ט ע"ה), וכן הוא דעת המחבר בשולחן ערוך.

איסור סחיטת פירות בשבת

סחיטת פירות הוא בכלל מלאכת מפרק אשר היא תולדה של מלאכת דש, שהסוחט את הפרי הרי הוא מפרק את המשקה מתוך הפרי, כשם שהדש מפרק את התצואה משיבוליה.

פירות שאיסור סחיטתן דאורייתא ודרבנן והמותר - וגזירת משקין שזבו

שז"ע סעי' א' "זיתים וענבים אסור לסקטן, [וכו']], ואם יצאו מעצמן אסורים אפילו לא היו עומדים אלא לאכילה, ותותים ורימונים אסור לסקטן, ואם יצאו מעצמן אס עומדים לאכילה מותר ואם עומדים למשקים אסור, ושאר כל הפירות מותר לסקטן. הג"ה, וצמקום שנהגו לסקוט איזה פירות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג דינו כתותים ורימונים אבל אם נהגו לסקוט לרפואה לצד אין לחוש (בית יוסף).

מקור ההלכה הוא צמס' שבת (קמג:) שם שנינו צמסנה אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין [דהוה ליה מפרק תולדה דדישה. רש"י], ואם יצאו מעצמן אסורין [גזירה שמא יסחוט לכתחילה. רש"י], רבי יהודה אומר אס לאוכלין [הס

משמע שנקט כדעת הר"ן דז"ל; אבל שאר פירות מותר לסחטן מן התורה להוציא מימיהם מפני שכל מי פירות אין עליהם תורת משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד אלא תורת אוכל עליהם והרי זה כמפריד אוכל מאוכל שאין צו משום מפרק. אמנם במשנה ברורה (סק"ה וסק"ו) משמע דנקט כסדרת רש"י, שאם דרך העולם לסוחטו יש על היוצא מהם שם משקה.

איסור סחיטת תפוזים ואשכוליות תלוי במחלוקת הג"ל

ונפק"מ להלכה היוצא מכל זה, בזמנינו שפירות הדר כגון תפוזים [מארנלנע"ן] ואשכוליות [גרעיפפרו"ט], רגילים רוב האנשים לסוחטם, שלדעת רש"י יהי' איסור סחיטתו דאורייתא דכיון דאורחייהו צהכי, אבל לשיטת הר"ן שרק מה שיש עליו שם משקה א' מהשזעה משקאות יש צו איסור דאורייתא אבל אלו שאין עליהם שם משקה אין צהם איסור דאורייתא.

לדעת האגלי טל לכו"ע איסורן מדאורייתא אולם האגלי טל (מלאכת דש ס"ק ט"ו) סובר דאין מחלוקת בין רש"י להר"ן, דגם הר"ן סובר כרש"י וסברתו הוא דאם אורחייהו צהכי זהו הגורם שיהי' על היוצא מהם שם משקה, ואם אין הדרך לסחטם למימיהם אין על זה שם משקה. ומה שנקט שזעה משקין ז"ל שהם הדוגמא לדברים שהדרך לסוחטן, כי צאמת קשה להצין מה שייך ענין שזעה

סחיטת זיתים וענבים הוא מן התורה

נתבאר לנו שסחיטת זיתים וענבים הוא מן התורה, וכ"כ המגן אברהם בשם הרמב"ם (פ"ח ה"י) דבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד. והוא מצוה צממא (קמה). אמר רב חייא בר אשי אמר רב דבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד. ור"ך להבין החילוק למה אין איסור תורה אלא בזיתים וענבים בלבד.

רש"י: דאורחייהו בהכי

רש"י (ד"ה דבר תורה) כתב הטעם וז"ל כלומר אסרה תורה מלאכה, ודריכת זיתים וענבים הוא דהויא מלאכה, אבל שאר דריכות לאו אורחייהו צהכי ולא מלאכה ניהו. וע' חיי אדם (כלל י"ד נשמת אדם סק"ב) דלפי דעת רש"י הוא הדין שאר פירות שהדרך לסחטן חייב מן התורה כיון דאורחייהו צהכי.

ר"ן: דיש עליהם שם משקה

והר"ן (ד"ה כזשין) כתב צדין סחיטת כזשים אבל שאר פירות היוצא מהן לא חשיב משקה להחייב עליו, וצ"ח הפרי מגדים (א"א) כוונתו דזיתים וענבים יש עליהם שם משקה כיון שהם מז' משקין המכשירין לקבל טומאה, משא"כ מי פירות לאו משקין הוה, ואף דלאו אוכלין הוה, מכל מקום אם אוכלין עליהו המפרק אוכל מאוכל.

שיטות הפוסקים

שיטות הפוסקים, צו"ע הרב (ס"א)

אבל מותר למנוף בפיו מן הענבים המשקה שבהן וכל שכן בשאר דברים (בית יוסף בשם שבלי הלקט), ויש אופרין למנוף צפה מענבים וכיוצא בהם (הגהות מיימוניות)."

ובאליה רצה (סק"ג) כתב דבזיתים וענבים שקמיטתן מדאורייתא, הנכון להחמיר מלמנוף אפילו צפיו כסברא אחרונה, ובשאר דברים אין להחמיר. והמשנה ברורה (סק"ק י"ג) מוסיף דמסתברא דאפילו בזיתים וענבים אין להחמיר רק כשהוא דרך יניקה לצד, דהיינו שמונף אותם ואינו משימם לתוך פיו, אבל אם משימם לתוך פיו ומנוף המשקה ומשליך החרצנים לתוך, לכולי עלמא דרך מאכל הוא.

אכילת אשכולית ע"י כבית

אכילת אשכולית עם כף שעל ידי האכילה נסחט המיץ, אם כוונתו לאכול את הפרי, ואין כוונתו לשתות המיץ שנסחט, נראה להתיר. [ומותר גם אח"כ לשתות המיץ].

ואבאר, דהמגן אברהם (סק"ד) הביא מ"ש הב"ח (סוף הסימן) בשם המהרש"ל דמשקה הנבלע צפת או בצפר כיון שהיה שם משקה עליו מקודם קרוב הוא לחטאת ולכן אסור למנוף אותו, אבל למנוף הענבים צפיו ולהשליך החרצנים אין זה מפרק אלא כך הוא דרך אכילת הענבים ושרי מדינא מכל מקום המחמיר תבוא עליו צרכה, עכ"ל.

משקין לכאן, כי אם כוונתו לעשות משקה הרי סוחט הפרי לשם כך, אלא ע"כ צריך לומר שסברתו הוא דאורייתא בהכי.

משנה הלכות: בזמן הזה אסור לסחוט תפוזים ולימונים

בשוד"ת משנה הלכה (ח"ח סי' נ') כתב כ"ק אאדמו"ר זי"ע דזמן הזה דמנהג הוא בכלל העולם לסחוט תפוזים (ארענדזעס וגם לימאנים) ומוכרין אותו מיץ ושולחין ממקום למקום א"כ אסור לסחוט תפוזים ולימאנים בזה"ז וכמדומה שנהיה עושין גם משאר פירות מיץ כמו מתפוחים סעדער ואגסים בערנעס וגם משזיפים פרונס בלע"ז ועוד כל אלו אסור לסחוט בשבת כתותים ורמונים וכ"כ האחרונים ז"ל לאסור ואין להקל בזה.

משקין שובו מתפוזים העומדים למשקה הוא מוקצה

ועוד הוסיף כ"ק אאדמו"ר זי"ע (שם סי' נ"ג) לענין גזירת משקין שזבו דתפוזים העומדים לאכילה ואין דרך העולם לסחוט כלל בסתמא נמי מקרי עומדים לאכילה וארענדזעס העומדים בסתם לדזום הנקראים דזום אראנדזען בסתמא נקראים עומדים למשקין ונפ"מ לענין משקין היוצאין מאליהם ואולי גם לענין סחיטה אין דרך העולם לסחוט מאותם ארענדזען העומדין לאכילה שאין בהם מיץ כל כך ואין דרכן בשום מקום לסחוט.

מציצת פירות

המשך הג"ה, "וכל זה דוקא לסחוט אסור

וגם כ"ק אאדמו"ר זי"ע צמשנה הלכות (חי"א סי' רפ"א) השיב להיתר הגס שנסחטים בזה המי פירות כי סחיטה צשאר פירות לא הוה מה"ת לכו"ע וכל שהוה דרך אכילה לא שייך סחיטה כלל ועיין או"ח סי' ש"כ ס"א זיתים וענבים אסור לסוחטן אבל מותר למנוץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן וכ"ש צשאר דברים, ויש אוסרים למנוץ צפה מן הענבים המשקה שבהן וכ"ש צשאר דברים, וצא"ר וצאחרונים צשאר פירות מתירין כדעה ראשונה ואפי' להמדקדק אין להחמיר וכל זה אפי' למנוץ צפי' אבל לאכול כדרך אכילתן מעולם לא ראינו שום איסור ואפי' בזיתים וענבים רק שלא יתכוין לסחוט שאם כוונתו לסחוט למיץ אסור מדרבנן עכ"פ אפילו צאשכוליות וצפרט צמדינתינו שנהוג לפעמים לסחוט גם אשכוליות למיץ.

והקשה המג"א ממשמעות דברי הרמ"א לדעה הראשונה דשאר דברים קילי מענבים, וכ"כ רש"י (קמה. ד"ה פטור) גבי כצשים ושלקות דכשארין המשקה גדל צתוכו עדיף טפי מענבים [שאסור רק משום גזירה אטו ענבים], וכן משמע צכתוצות (ס.). דפירש"י מפרק כלאחר יד הוה לפי שאין דרך לינק אלא לחלוצ, משמע מה שדרך לינוק חמיר טפי, כיון שהוה כדרכו, וא"כ איך התיר המהרש"ל למנוץ ענבים משום דכן דרך אכילתן, אדרצה מהאי טעמא ראוי לאסור.

ותירץ המג"א כיון שדרך אכילתן צכך שרי, ופי' צמחנית השקל, דדוקא מה שהוה לצורף משקה אסור, אבל מה שדרך אכילתו כך אדרצה קיל יותר, והכי נמי כשאוכל האשכוליות היינו דרך אכילתו צכך ומותר.

ניצוצי הדף

בבא בתרא קט"ז ע"א - קכ"ג ע"ב

דף קט"ז ע"א

תפלת החולה או ילך אצל חכם לבקש רחמים

והנה מצינו סתירה בגמ' (ב"ב קטז.) דרש ר' פנחס בר חמא, כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנא "חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה" (משלי טז:יד). ומצד שני מצינו שאמרו ז"ל (ב"ר נ"ג י"ד) יפה תפילת החולה מתפילת אחרים עליו. ועיין בשל"ה הק' (שער האותיות עמק הברכה סע' ה') ובמנורת המאור (אות ש"כ) ועל כולם ישים אדם כל בטחונו בכורא עולם, אשר בידו לשמור הבריאות ולרפא החלאים, כמו שנאמר 'אני ה' רופאך' (שמות טו:כו). ועיין בשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' ק"א) ותשובת רב האי גאון, ואכמ"ל.

טובים השנים מן האחד

והנה במאסף הבאר מביא (שנה חמישית כרך רביעי) אמת שהיית אצל צדיקי הדור שליט"א לבקש רחמים עליך, אמנם גם אתה בעצמך החיוב להתפלל להשי"ת. והוטב בזה מש"כ לי ידי"ג הרה"ג המפורסם ר' שלמה אבד"ק קלאראווע שליט"א בשם הרה"ק מגוסטינין זצ"ל: שפעם אחת בא אליו אחד לבקש על החולה, וצויה אותו לגמור תהלים ולהדליק נרות לרבי מאיר בעל הנס. והשיב האיש שהוא אומר תהלים בעצמו. ואמר לו הרבי: הלוא מצינו במדרש (במדב"ר י"ד א') דבר גדול דיבר הנביא, אם הנביא צוה הוא דבר גדול. ופעם אחת השיב לאחד שאמר לו גם כן שלכן בא להרבי, כי איתא מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל

לסמוך על הצדיק במעשיו הטובים

האדמו"ר מטולנא זצ"ל סיפר (ספר נחמויך ישעשעו נפשי) בנו של זקניי המגיד רבי מרדכי מטשרנוביל זצוק"ל, רבי יעקב ישראל מצ'רקס זי"ע השתדך עם נכדתו של הרב בעל התניא זי"ע. על החתונה הזו הגיעו מאות חסידים ואנשי מעשה - שתי חצרות קודש מחתנים ביחד, חב"ד וטשרנוביל. בעת החתונה כובד סב הכלה, הרב בעל התניא לדבר. פתח הרב את פיו בחכמה ודרש דרשות עמוקות וארוכות כדרכו בקודש, 'מאמר' לפני החופה ואחרי החופה ובעת הסעודה, הכל ארוך מאוד ועמוק. כעבור זמן פנה הרב בעל התניא למחותנו המגיד רבי מוטלי'ה מטשרנוביל וביקשו שגם הוא יאמר איזה דבר.

ענה הסב"ק מטשרנוביל ואמר: אצלינו אומרים הסבר על הפסוק שנאמר באברהם אבינו ע"ה "יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ" (בראשית יח:ד) - אין מים אלא תורה, ותורה לומר מספיק קצת! "יקח נא מעט מים" כתיב. עיקר עבודת האדם לרחוץ עצמו מהרגליו הרעים לתקן את מידותיו! "ורחצו רגליכם", לרחוץ הרגלים רעים. ושאר הדברים, השגות ומדרגות בחסידות "השענו תחת העץ" - אין עץ אלא צדיק, לסמוך על הצדיק שמקושרים בו בביטול ובהכנעה. התפעל הרבי הבית ישראל מהסיפור, ואמר למרן הסב"ק הנהיית מאוד לשמוע הדברים - אצלינו בגור גם הדרך בדיוק כן!

רב ויגע וטרח ונסע לשם, ומצאו שומר שמחפש אחר דבר, וסיפר לו חלומו ושחק ממנו, הלוא חלומות דברים בטלים הם, וגם לי חלם שאסע לקראקא ותחת תנור של איש ששמו ר' אייזיק יעקעלס אמצא מטמון וכו'. ומזה הבין אייזיק שבאמת האוצר בתוך ביתו, וכך היה. וכך שלא יחשוב שאצל הרבי ימצא אוצר של יר"ש, רק הרבי יגלה לו שהאוצר הוא בתוך ביתו.

וסיים הרבי מפרשיסחא, כל מי שנוסע לרבי חייב לדעת כי עיקר ביאתו לרבו היא בעבור לשמוע כי המטמון מצוי בביתו שלו, ואת האוצר צריך הוא לחפש בביתו שלו, כשם שנאמר "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו" (דברים ל:יד). ובס' ויגד יעקב היה מפרש ברוח זו את הכתוב "ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (ד:כט), לאמור אם תבקש הארה רוחנית אצל הצדיק, 'את' לרבות תלמידי חכמים - סופך שתמצאנה בתוך לבבך.

ואולי שאמר משה רבינו להקב"ה ש"יפקוד וגו' איש על העדה" (כו:טז), היינו שירומם העדה, וע"ז ענה לו הקב"ה שיצוה על בני שיחפשו כל א' אצלו וימצאנו "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך", שזה עיקר עבודה של הצדיק שימצא האוצר אצלו.

השי"ת יעזור שנזכה לעשות נחת רוח להשי"ת ביחד וברוח רוממה, ובפ' פינחס שהקריאה מעורר הזמן של כל הימים טובים נזכה להארת הימים האלו, ונזכה באמת להיושע בישועת עולמים בפרטיות ובכלליות ברוחניות ובגשמיות בכריות גופא ונהורא מעליא לעבוד ה' כאשר עם לבבנו האמיתי, ולישועת ה' כהרף עי"ן (עי' בני יששכר תמוז-אב מאמר א' אות ד') בכל מילי

חכם ויבקש עליו רחמים (ב"ב קטז). והשיב הרבי: למה לא נאמר 'שיבקש וכו'', משמע שהוא בעצמו יבקש ג"כ ולא לסמוך הכל על הרבי.

והגה"ק מאסטרואוצא זצ"ל הוסיף על זה בזה"ל: ע"ז יש לנו עכ"פ תירוץ, כי אנשים באים ועושים הוצאות, ולבסוף אך עתה יש לנו עכ"פ תירוץ כי אין לסמוך הכל על הרבי. ואמר בדרך בדיחותא: למה אמרו 'ילך אצל חכם' ולא אצל 'צדיק', כי צדיק יכול עוד לחשוב שהוא מה, אולם חכם יודע שאינו כלום, ודפח"ח.

המשמש תלמיד נקרא עובד השי"ת

והנה להמתיק הענין קצת יש לומר, דהנה הערוגת הבורשם (יו"ד סי' ר"כ) עה"פ "ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן וגו'" (דברים ד:כח), מפרש האונקלוס ותפלחון תמן לעממיא פלחי טעותא וכו'. וכן מובא ברש"י, כשאתם עובדים לגויים עובדי ע"ז כאילו שאתם עובדים לעבודה זרה, ע"כ. והנה מדה טובה מרובה על מדת פורעניות, אם יהודים עובדים ומשמשים תלמידי חכמים ועובדי השי"ת, בוודאי נחשב להם כאילו עובדים להקב"ה.

ובזה מובן הפסוק הבא "ובקשתם משם את ה' אלקיך וגו'" (שם:כט), ממצב הגלות תבקשו את הלימוד של רבי עקיבא (פסחים כ:כ): עה"פ "את ה' תירא" (דברים י:כ) - לרבות תלמידי חכמים, ומפרש רש"י שיהא מורא רבך כמורא שמים, ע"כ.

ללכת לרבי כדי שידע האוצר נמצא אצלו

והנה ידוע מה שאמר הגה"ק הר"ר שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע, שכל חסיד שנוסע לרבי צריך לידע העובדא מר' אייזיק ר' יעקעלס, שחלם לו שמצא בפראג אוצר שלל

כסדרן ומוספין כהלכתן, ולהוושע בתשועת
בביאת משיח צדיקנו בב"א.

דמיטב, ונזכה לראות את ירושלים בבנינה
ולהקריב כל הקרבנות במועד, תמידים

דף קכ"ג ע"ב

חיובא כלפי היורשים מחמת השבועה האם
נימא בזה דיטול פי שנים.

ובקהלות יעקב (ב"ב ס"י ל"ח) הקשה בזה
וז"ל, ולכאורה עצם הספק צ"ע, דהא הלה
נשבע ליתן לראובן, וכשמת ראובן אי אפשר
לו כלל לקיים שבועתו, ולמה יהא צריך ליתן
ליורשים הא בזה לא יקיים שבועתו, וזה
כדעת הט"ז. ואת"ל דכלול בשבועתו לו
ואפילו ליורשיו, וכהכרעת הקצוה"ח הנ"ל
אם כן הרי הוא מחוייב להם עצמן מחמת
שבועתו שנשבע להם, ואין זה ירושה,
מאביהן ולא שייך בזה דין נטילת פי שנים,
וצ"ע בכוננת קצוה"ח, עכ"ל.

ולענ"ד אולי ליישב קושית הגאון הקה"י
על דברי הקצוה"ח, שאולי באמת נוכל לומר
שיתקיים השבועה אפילו לאחר שמת, הגם
דכיון שמת נעשה חפשי מן המצות, זה רק
ענין שלא קיים המצוה מכח מצוות צריכות
כוונה, אבל לגבי מעשה השבועה אם
נתקיים שבועות נוכל למימר שלא עבר
שבועותו.

ונקדים מ"ש בגמ' (גיטין מ.) אמר אמימר
המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה.
מ"ט גופיה לא קני ליה, איסורא הוא דאיכא
גביה ואיסורא לבריה לא מורית. ופרש"י אין
לו תקנה, דאיסורא לבניו לא מורית והא נמי
כי זבניה פקע כספיה מיניה, ואיסורא הוא
דהוה ליה גביה, ואיסורא לאו ירושה הוא
להורישה לבניו. ורבינא פליג אדאמימר
וס"ל דיש לו תקנה, ואם אמר האב בלשון
שחרור כופין היורשין לשחררו. ומסיק

תנו רבנן הבכור נוטל פי שנים בזרוע
ובלחיים ובקיבה וכו' האי הזרוע והלחיים
והקיבה היכי דמי. אי דאתי לידי אבוהו
פשיטא, ואי דלא אתי לידי אבוהו, ראוי הוא
ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק. הכא
במכירי כהונה עסקינן, ודאשתחיט בחיי
דאבוהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי
שהורמו דמו.

והנה יעויין בדברי הקצוה"ח (ס"י רע"ח ס"ק
ט"ו) שלמד מדברי התוס' למי שנשבע ליתן
חפץ ומת המקבל, שבכור נוטל פי שנים,
דכיון דאסור לחזור מקרי מוחזק. שהרי
במכירי כהונה כיון שאסור לחזור מקרי
מוחזק. וז"ל הקצוה"ח, מסופקני באחד
שנשבע ליתן מתנה לחבירו חפץ פלוני, ומת
המקבל קודם שהגיע המתנה לידו, אם הוי
ראוי לגבי בכור כיון דשבועה אינו עושה
קנין אי נימא כיון דצריך לקיים שבועתו
ואסור לו לחזור הו"ל החפץ שנשבע לתת לו
כמו מוחזק.

והנה יש ללמוד דבר זה דהוי מוחזק מדברי
תוס' פ' יש נוחלין (ב"ב קנ"ג:) וז"ל, בכל
דוכתא עביד מכירי כהונה מוחזק וכו' והיינו
טעמא משום דזהו מתנה מועטת ואסור
לחזור בו ואפי' בדברים בעלמא, עכ"ל.
וא"כ מכ"ש שנשבע או נתן תקיעת כף ליתן
חפץ פלוני דהוי מוחזק לגבי בכור, עכ"ל.
והנה נראה פשוט שהקצוה"ח בזה לשיטתו
במה שהכריע (ר"ז סק"ט) דהנשבע ומת צריך
ליתן לבניו, עיי"ש. ודלא כט"ז דס"ל דאין
צריך ליתן לבניו. ולכן כתב לדון דכיון דיש

ואל תתמה האיך זה נשאר כחו על ממונו עד לאחר הפסח, דכעין זה וגדולה מינה כתב מרן הבי"ש לישב קושית החת"ס ז"ל מה דאמרינן (ב"ב קיב.) דניחא ליה לצדיק ליקבר בקבר שלו. והקשה החת"ס ז"ל, דהא כיון שמת נעשה חפשי מן המצות וממילא הקבר לאו שלו הוא.

ובשו"ת בית שערים למרן קק"ז תי' לפי דעת ר"ת הנ"ל, א"כ דוקא ממון שסופו בא לידי יורשים פסק כחו מממונו לאחר שירשו. אבל צדיק שקנה לו קבר, כיון דאין סופו להוריש ממון זה לבניו נשאר צדיק קבור בקבר שלו, ע"ש. ונכסי הגר שאני, דהתורה נתנה להכהנים (כמבואר ב"ק ק"י). ועיין מוהר"ח א"ז (סי' ק"ס) דנראה דהנותן מתנה למת זכו בה יורשיו, כההוא דסנהדרין מותר המת ליורשיו. ובד"מ (י"ד סי' שני' ובב"ח שם) ובמנחת פיתים (י"ד סי' רס"ג) ובשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' ג') ובתשו' קול מבשר (סי' א') לא הרגיש בדברי ר"ת ע"ש. עיי"ש בהתשובה.

ועד"ז נוכל למימר באחד שנשבע ליתן מתנה לחבירו חפץ פלוני, ומת המקבל קודם שהגיע המתנה לידו, אם הוי ראוי לגבי בכור כיון דשבועה אינו עושה קנין אי נימא כיון דצריך לקיים שבועתו ואסור לו לחזור הו"ל חפץ שנשבע לתת לו כמו מוחזק. ולפי הנ"ל מובן לנכון שהיות שנשבע לתת מתנה והיות כי המת אינו מפקיע כח מממונו ונותנו לאח"כ ליורשו, וא"כ הוה ליה כאילו קיים שבועתו, שנותנו למי שנשבע לו. וממילא לא קשה קושית הקה"י.

הלכתא כרבינא שגם היורש יכול לשחררו, ואע"ג דליכא עליה אלא קנין איסור בלבד. וכ"פ הרמב"ם (פ"ח מה"ע) והרא"ש ותוס' ר"י הזקן, ובשו"ע (י"ד סי' רס"ז סע' ס"ד). והמאירי כתב וז"ל, אבל ישראל שיש לו יורש אם הפקיר עבדו ולא הספיק לכתוב לו גט עד שמת, הרי יורשו כותב להן גט שחרור, ואין אומרינן איסורא לא מורית אינוש לבריה, שכל זכות שלו אדם מוריש לבנו וכו' ומה שאמר אמימר אין לו תקנה וכו' אין הלכה כן, ע"כ.

ובשו"ת משנה הלכות (ה"ו סי' רצ"ב) לפמ"ש התוס' (גיטין יג. ד"ה והא לא משך) בתי' בתרא שכתבו וז"ל, ועוד אומר רבינו תם דבגד לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת, דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו ממון דמכחו יורשין. אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו, אין מצוה לקיים דבריו, ע"ש.

והמזדקק בדבריו יראה דבישראל עד שלא ירשו הבנים, אפילו לאחר מיתה עדיין כח המוריש, היינו האב על הממון, ולא פסק כחו מממונו אפילו לאחר מיתה. וכבר הבאתי סמוכין לפי' ר"ת הנ"ל ממשנה דהאחין והשותפין במס' שקלים ובכורות דקיי"ל באחין קודם שחלקו פטורין מן הקולבן, דכ"ז שלא חלקו הו"ל בתפיסת הבית. וצ"ב מה הוא, והרי מיד בשעת מיתה חלה הירושה עליהו. אבל לשיטת ר"ת אתי שפיר, דכל זמן שלא החזיקו היורשים בירושתם אכתי לא נעדר כח המוריש מממונו, רק לאחר שזכו בו היורשים זכתה להם התורה. וזה הוא ענין של תפיסת הבית והארכתי בזה הרבה בתשובה אחת.

מראי מקומות

בשו"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

מס' בבא בתרא	חלק - סימן
קכט:	כל תוך כדי דיבור כדיבור דמו.....ד-קצד, ה-רכב, י-ו
קל:	תוד"ה והלכתא.....י-ו
קל:	איש פלוני יירשני במקום שיש בת וכו' לא אמר כלום וכו'.....ז-רנב, רעב
קל:	הלכה כר' יוחנן בן ברוקה.....יב-שסז
קל:	אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה....ו-רו ובלבד שלא ידמה.....יא-קצד
קל:	לא תעבידו על דאמינא הלכה למעשה.....ד-עד
קלא:	רשב"ם ד"ה עד שיאמרו.....ט-שיט
קלג:	אין לדין אלא מה שענינו רואות.....ח-צה
קלד:	אני ה' בעתה אחישנה.....יד-קסה
קלד:	דייני דחצצתא הכי דייני.....יט-שכא
קלד:	הכותב את נכסיו לאחרים וכו' אין רוח חכמים נוחה הימנו.....יב-רפב
קלד:	לא תיהוי בי עבורי אחסנתא ואפילו מברא בישא לברא טבא וכו'.....יב-רפב ומשלות כובסים ומשלות שועלים שיחת שדים ושיחת דקלים וכו'.....טו-עד
קלד:	רשב"ם ד"ה משלות כובסין.....טו-עד
קלד:	תוד"ה אזל ליה.....ז-רנב
קלד:	בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה.....ה-רמט
קלה:	אם הקלנו בשבויה נקל באשת איש.....ט-רלה, שיד

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

בבא בתרא קכ"ט ע"ב - ק"ל ע"א

במסגרת דף היומי

דאיתקש יציאה להויה וכו' ולא ידענא מ"ש הני ומנא להו לרבנן הכי. ונראה בעיני דבשאר מילי דלא חמירי כולי האי כשאדם עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה, אלא דעתו שיכול לחזור בו תוך כדי דיבור. אבל הני כיון דחמירי כולי האי, אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה, ומשום הכי חזרה אפי' תוך כדי דיבור לא מהני.

וראייתי לרבינו משה בר נחמן ז"ל בפרק יש נוחלין (ב"ב קטז): שכתב בשם ר"ת ז"ל דתוך כדי דיבור כדיבור דמי תקנתא דרבנן משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום, והשוו מדותיהן בכל מילי בר מהני. ולא ניחא לי, וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם בקום עשה בנדרים? אלא ודאי כדאמרן, ע"כ.

הנה בספר נשמת אדם (כלל כ"ד סי' ד') הקשה על מש"כ הרשב"ם דהא דעבודת כוכבים וקידושין אינו יכול לחזור תוך כדי דיבור, אינו אלא חומרא מדרבנן, דאיך יתכן דמשום חומרא דרבנן נוציא את המגדף לסקילה. וכן בקידושין וגירושין אם קיבלה קידושין מאחר דמקודשת מן התורה להשני. ות' דיש כח לחכמים לסקול שלא מן הדין, וכן בקידושין אפקעינהו לקידושין מיניה, ע"ש.

ובשו"ת להורות נתן (ח"ו סי' ו' אות ה') כתב להקשות על שיטת ר"ת דחזרה תוכ"ד הוי

והלכתא, כל תוך כדי דיבור כדיבור דמי, לבר מעבודת כוכבים וקידושין. ופי' רשב"ם דהא דלא אמרינן תוך כדי דיבור כדיבור דמי בעבודת כוכבים וקידושין הוא חומרא דרבנן.

ובתוס' (ד"ה והלכתא) פי' ר"ת דלכך אמר כדיבור דמי כדי שאילת תלמיד לרב, היינו 'שלום עליך רבי', לפי שכשאדם עושה סחורה עם חברו, ויראה רבו או גדול הימנו בחכמה לא יתן לו שלום, שאם יתן לו שלום לא יוכל לחזור בו ממקחו, לכך תיקנו חכמים שכשיעור זה יכול לחזור.

וקשה לר"י בפ' בתרא דנדרים (פז). תניא, מי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף, כמדומה לו שמת וקרע ואח"כ מת, לא יצא ידי קריעה. ואמר ר"ש בן פזי אמר ר"ש בן לוי, לא שנו אלא אחר כדי דיבור, אבל תוך כדי דיבור אינו חוזר וקורע, והתם לא שייך האי טעמא. וי"ל דלא פלוג רבנן, ע"כ.

ובנדרים (שם) איתא, והילכתא: תוך כדי דיבור כדיבור דמי, חוץ ממגדף, ועובד עבודת כוכבים, ומקדש, ומגרש. וכתב הר"ן, והלכתא - תכ"ד כדיבור דמי, בר ממגדף ועובד עבודת כוכבים ומקדש ומגרש. ובפרק יש נוחלין (בסוגיון) לא חשיב אלא תרי, בר מעבודת כוכבים וקידושין. ולא פליגי, דמגדף בכלל עובד עבודת כוכבים, ומגרש בכלל מקדש,

מ.) דטול ברוך לא הוי הפסק משום דהוי צרכי סעודה, הא בלאו הכי הוי הפסק, היינו משום דאמר טול ברוך טול ברוך ב' פעמים דהוא ד' תיבות, אבל ג' תיבות לא הוי הפסק.

ברם לאחר העיון חזר רבינו דאין נפ"מ בכמה תיבות הוא מפסיק, דאפילו תיבה אחת במקום שאסור להפסיק הוה הפסק. וכ"כ בשו"ת בית שערים (או"ח סי' י"ט). והביא ראי' לדבר מדברי הרא"ש בהלכות קטנות (הל' תפילין סי' ט"ז) שאם הפסיק לענות קדושה או אמן [בין תפילין ש"י לתפילין ש"ר], נהי דאין העבירה כ"כ וכו' מ"מ איכא איסורא שגורם לברך ברכה שאינה צריכה, עיי"ש. מבואר דאמן הוי הפסק, וכן הביא הכ"מ (פ"ח מהל' ברכות הי"ז) בשם רבינו יונה, והכי פסקינן בשו"ע (או"ח סי' נ"ט סע' ד') דלא יענה אמן אחר סיום 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' משום דהוי הפסק.

[ועיי' בשו"ת משנה הלכות (ח"י סי' ו') שנשאל מהג"ר אברהם גניחובסקי ז"ל מראשי ישיבת כוכב מיעקב טשעביץ, במה דקיי"ל דדיבור הוי הפסק בברכות, אי הפסיק ב'שם' מ'שמעון' - כלומר, שהתחיל בחצי תיבה ולא סיים במה שהיתה כוונתו, ומ"מ הו"ל תיבה כולה במקום אחר, אי כמו בשבת מחלוקת ר"י וחכמים (שבת קג-קג): אי חייב על מלאכת כתיבה כיון דהוא תיבה המתקיימת במקום אחר ה"ה לגבי הפסק, או דילמא בשבת 'מלאכת מחשבת' בעינן, והרי גם על זה ה'שם' ה' מחשבתו, משא"כ לענין הפסק].

ובדין מי שעונה אמן אחר ברכת עצמו, אי הוה הפסק וחוזר ומברך, או דיצא בברכתו,

רק תקנתא דרבנן מהא דכתובות (לג.) דעד יכול לחזור תוכ"ד, וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' כ"ט סע' א'). וא"כ במי שהועד בב"ד שהוא חייב מיתה, ובאה כת שניה והכחישה לכת הראשונה, וכת שניה חזרה מעדותה בתוכ"ד, ונמצא שעדות הראשונה קיימת ונהרג, ואמאי ייהרג הלוא מן התורה עדות הכת שניה קיימת, דהא חזרה תוכ"ד הוה רק תקנתא דרבנן, ואיך הלה נהרג ע"י תקנתא דרבנן. ובזה לא שייך לתרץ דב"ד סוקלין שלא מן הדין, דדוקא במגדף שייך לומר כן כיון דעכ"פ גידף, וכמ"ש בנשמת אדם (שם). אבל כשהכת הראשונה הוכחשה, אמאי ייהרג הנידון כיון דאין עליו עדות כלל שחטא, וליכא צורך שעה לסקול שלא מן הדין.

ותי' דבשו"ת שואל ומשיב (מהד' ה' סי' נ"ב) האריך בשיטת ר"ת הנ"ל וכתב לחדש דגם ר"ת מודה דבשיעור תוכ"ד קטן [דהוא שאילת רב לתלמיד (עי' ב"ק עג):] מהני חזרה מן התורה, אלא דרבנן תיקנו דמועיל חזרה אף בתוכ"ד גדול [שהוא כדי שיאלת תלמיד לרב], ע"ש. ולפ"ז אפשר לומר דהא דעד חוזר בו, היינו בתוכ"ד קטן דמהני גם מן התורה.

והנה נשאל לרבינו (שו"ת משנה הלכות ח"ח סי' רכ"ב) אי נשים יכולות לענות אמן אחר ברכות שכבר נפטרו בהם, כגון אשה שברכה שהחיינו בשעת הדלקת נרות, ובשעת קידוש הבעל מברך שהחיינו להוציא בני ביתו - אי מותרת לענות אמן, או דילמא כיון דכבר ברכה שהחיינו, שוב העני' הו"ל הפסק בין הקידוש לשת"י ואסורה לענות אמן. והשיב רבינו דעלה במחשבתו דמותרת לענות אחר ברכת שהחיינו של בעלה, דכל תוכ"ד [דהוא ג' תיבות] לא הוי הפסק. ומה שאמרו (ברכות

דהש"צ יענה האמן בקול רם וימשיך בו קצת יותר מן הציבור כדי שיבינו שמתחיל לקרות (כמבואר בשער אפרים שער ד') יע"ש, א"כ יש בעניית אמן זה בקול רם קצת צורך הקריאה ולא חשיב הפסק דיעבד, כמו בעלמא גביל לתורה הביא מלח וכיו"ב. ונהי דמשו"ה לא נתיר לכתחילה לענות על ברכת עצמו כמובן, אבל דיעבד לחייבו לברך עוד פעם מסופקני מטעם הנ"ל.

עי' שו"ת משנה הלכות (חי"א סי' ק"מ) דהביא מחלוקת בזה. ובמ"ב (סי' רט"ו סק"א) הביא מהפמ"ג דחשיב הפסק וצריך לחזור ולברך. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' צ"ב אות ב' עמ' ס"ט) נשאל בבעל קורא שקיבל עלייה לתורה וענה אמן אחר ברכת עצמו, האם יחזור ויברך מחמת הפסק.

והשיב הגאון בעל שבט הלוי, מסופק אני קצת למועשה לפי מש"כ הפוסקים

הילולא דצדיקיא

ג' חשון תרכ"א

הרה"ק רבי אליעזר הורוויץ מדזיקוב זי"ע

רבינו אליעזר נולד בשנת תק"נ (1790 למס') בעיר דוקלא (Dukla, Poland), כבן השלישי לאביו הרה"ק רבי נפתלי צבי הורוויץ זי"ע מראפשיץ (Ropczyce, Poland) זי"ע, ולאמו מרת רבקה ע"ה, בת החסיד רבי צבי הירש גולדהאמער ז"ל מדוקלא.

ימי נעוריו

עיקר תורתו למד אצל אביו מראפשיץ, גם למד אצל הרה"ק בעל ארי דבי עילאי. הרבה לנסוע בצל צדיקי דורו, להחזוה מלובלין (Lublin, Poland) זי"ע, הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב (Zhydachiv, Ukraine) זי"ע, הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב (Rymanów, Poland) זי"ע, הרה"ק הסבא קדישא מראדאשיץ (Radoszyce, Poland) זי"ע, הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן (Peremyshlyany, Ukraine) זי"ע, והרה"ק מרוזין (Ruzhyn, Ukraine) זי"ע.

בהיות רבינו ילד רך בשנים, עשה פעם איזה מעשה ילדות כדרך הילדים, ויגער בו אביו הרה"ק מראפשיץ בדברי תוכחה. הצטדק רבינו באמרו: "מה אעשה? הלוא יש לי יצר העומד עלי יומם ולילה להסיתני לעבירות, ולא יכולתי להתגבר נגדו". אמר לו אביו: "אדרבה, הביטה והתבונן נא ביצר הרע, איך הוא נאמן מאד בשליחותו ועושה מלאכתו באמונה, לפתות בני אדם לחטאים ועונות כאשר נצטוה, ולא ינוח ולא ישקוט יומם ולילה. אם כן, ראוי לך ללמוד מן היצה"ר מוסר ודעת, שגם אתה תעשה כמותו להתגבר נגדו בכל כוחך בלי רפיון". השיב רבינו: "ואל מי תדמיני ואשוח" (ישעי' מ:כה) - אל היצר הרע, הלוא היצר הרע הוא משולל מיצר הרע, ואין לו מי שיסיתו לבל יעשה תפקידו. לא כן האדם "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ז:ז) מילדותו, בסיבת היצר הרע העומד עליו בלי הפסק להסיתו ולהדיחו ממצות השי"ת".

הרה"ק מראפשיץ לקח את רבינו עמו בנסיעתו אל צדיקי הדור, במיוחד נסע עמו אל הרבי מלובלין זי"ע. הרה"ק מראפשיץ השאיר את בנו בלובלין, ונסע לבד אל המגיד הקדוש מקאזניץ (Kozienice, Poland) זי"ע. אח"כ חזר ללובלין ונסע עם בנו חזרה לביתו. רבינו השתוקק גם כן לנסוע אל המגיד הקדוש, מכל מקום לא רצה אביו הק' ליקח אותו עמו, כדי שלא לבטל אותו כל כך מלימודו.

והנה להרבי מלובלין היה בן בשם הערשל, שהיה ממלא כל משאלות לבו ומבוקשיו. הלך רבינו אליו ודיבר על לבו שיבקש מאביו הק', שכאשר יבוא אביו הק' מראפשיץ אליו לקבל ברכת פרידה, יאמר לו שיקח גם אותו עמו לקאזניץ. וכן הוה, כשנכנס הרה"ק מראפשיץ לקבל ברכת פרידה מהרבי מלובלין, שאלו הרבי: "ומה יהיה עם אליעזר?" והשיב: "איני רוצה ליקח אותו עמי לקאזניץ, ודי לו בכאן". אמר לו הרבי: "קח נא את בנך עמך לקאזניץ, כי הוא ב"ה כלי מפואר,

רק חסר לו משהו מן השלימות, וע"י שיהיה אצל המגיד מקאזניץ יהיה כלי שלם בלי שום חסרון כלל". ואכן אביו הק' לקח את רבינו עמו לקאזניץ.

המגיד הקדוש כיבד את רבינו להתפלל לפני התיבה. כשניגש רבינו לפני התיבה נפל עליו חיל ורעדה בראותו את המגיד הקדוש מושכב על המטה סמוך לעמוד, ועיניו הקדושים נשואות השמימה, ורמז לאביו שאינו יכול להתפלל מגודל הפחד, אבל אביו הראה לו שיתחזק ויאמץ לבו ויתפלל לפני התיבה. בסעודה השלישית כיבד המגיד הקדוש את רבינו לזמר 'דרור יקרא' [דרור' פירושו ציפור], ואמר: "דאס פויגעל וואס האט מיך דעפרייט, זאל מיך נאכאמאל דעפרייען". [הציפור ששימח את לבי היום, ישמחנו עוד הפעם].

בהיות רבינו פעם אחת על שבת קודש אצל הרבי מלובלין עם אביו הרה"ק מראפשיץ, ראה באמצע שולחנו הטהור שסגר הרבי את עיניו הקדושים זמן רב, ונאנח מאד. אמר לו אביו הקדוש: "אליעזר, אל נא תסיח דעתך מהרבי, ושים לבך ודעתך אל כל מה שיוציא מפיו הקדוש". וירא רבינו, והנה הרבי פתח עיניו הקדושים ובאנחות כבירות אמר: "הבעש"ט הק' זי"ע היה לו פעם עליית נשמה, ובחזירתו סיפר להחברייא החזיון הנורא שנגלה לעיניו: "בשמים ראיתי, והנה מלאכים בונים שם סיר גדול - קדרה גדולה ורחב מאד. שאלתי את אחד המלאכים: "מהו תכלית הסיר הגדול הזה בשמים?" הגביה המלאך אותי, וצוה לי להביט אל תוך הסיר. הסתכלתי בתוכו, ונבהלתי לראות שהוא מלא ידיים ורגלים. בראותו את תמיהתי הרב, אמר לי המלאך: "דע לך, כי קרוב לימות המשיח, ירדו לעולם התחתון נשמות של דור הפלגה המלאים מינות וכפירה רח"ל, ושל דור המבול הנכשלים רח"ל בפריצות של נשים, שהידיים ורגלים ערומות, ובשבילים בונים עכשיו הסיר הגדול הזה, להעניש אותם בגיהנם מיוחד, לבשל בסיר הזה את ידיים ואת רגלים שלא לבשו בצניעות".

סיים הרבי מלובלין: "הנה הבעש"ט הקדוש ראה את החזיון הזה בהעלם, טרם היה כן בפועל. אך אנחנו בעוה"ר כבר עיינו רואות כן באיתגליא, איך הנשמות האלו כבר מתחילים לירד לעולם הזה". והוסיף ואמר: "השית"ת ירחם עלינו ועל כל ישראל, שיוכלו לעמוד בהנסינות הגדולים והנוראים האלה בעולם הזה, כי"ר אמן".

פעם בחלום לילה נתגלה לרבינו חזיון נפלא, הוליכו אותו בגן עדן והגיע להר גדול שהיה מאיר ככוכבי הרקיע. הוא עלה על ההר, וראה חצר גדולה ומפוארת עשוי מכסף וזהב וזהרה גדול מאד. רבינו נכנס לתוך החצר, וראה שם ארמון גדול שהיה מעוטר באבנים טובות ומרגליות מאירות כשמש וירח, והרגיש שם עונג גדול ונעימות אין קץ. בתוך כך הבחין שמתוך אחד החלונות השקיפו פני איש יהודי בעל הדרת פנים נפלא. שאל רבינו מי הוא זה, ואמרו לו שהוא הרבי ר' אלימלך מליזענסק, שכל ההר והחצר שייכים לו, וזהו חלק קטן מחלקו בגן עדן. הסתכל רבינו בפני הרבי ר' אלימלך, והתענג מאד מתואר פני מלאך ה' צבקות.

בבוקר השכם נסע רבינו תיכף לראפשיץ לאביו הק', וסיפר לו את חלומו הנפלא. אך אביו הק' מיאן להאמין לו, עד אשר צייר לו צורת הרבי ר' אלימלך, וראה כי דיבר אמת. שאלו הרה"ק מראפשיץ: "אמור נא לי בני, אמת זהו צורת הרבי ר' אלימלך, אך בכל זה קשה עלי להאמין שראית אותו, כי צריך האדם להיות בעל מדרגה גבוה מאד בכדי שיזכה לראות את פני הרבי ר'

אלימלך. הגידה נא לי איזה דבר גדול עשית שזכית לכך". אמר לו רבינו: "הלוא גלוי וידוע לפני אבי, אופן התנהגתי ועבודתי מעת קומי משינתי ועד הערב, וכמה שיעורים אני לומד מדי יום ביומו". אמר לו אביו הק': "הן אמת, ידעתי כי עבודתך ותורתך הם במדרגה גבוהה, אך כל זה אינו מספיק שתזכה לראות את פני הקודש של הרבי ר' אלימלך בגן עדן. בודאי עשית דבר גדול ונשגב מיוחד שזכית לזה".

אז נזכר רבינו, שלפני כמה שבועות נסע אחד מנכדי הרה"ק ר' אלימלך לקבץ כסף לפרנסתו, אך מחמת עניותו לא היה לו בגד עליון. רבינו לבש אז אדרת שער חדשה חמה ומוכבדת, ששוויה הון רב, ונתן לו את הבגד במתנה בלי היסוסים, ובזה עשה לו טובה כפולה, הן שמר על בריאות גופו שלא יתקרר בחורף, והן הרים את כבודו במאני מכבודותא. אמר הרה"ק מראפשיץ: "עכשיו מובן הכל, הלבשת את נכדו של הרה"ק ר' אלימלך, הרגנת את לבו, והחיית את נפשו, ורוממת את כבודו בעיני הבריות, על כן בדין הוא שתיטול שכרך, ולכן זכית לחזיון נורא זה".

פרק האיש מקדש

כשהגיע רבינו לפרקו נשא את מרת חיה ע"ה, בת הנגיד רבי יחיאל איכל ראזענפעלד ז"ל מראווה-רוסקה (Rava-Ruska, Poland), אחיו של רבי יעקב יוסף ראזענפעלד ז"ל, אביו של הרה"ק רבי שלום מקאמיניקא (Kamianka, Ukraine) ז"ע. אחרי החתונה החזיקו חותנו על שלחנו, בכדי שיוכל לישב על התורה ועל העבודה כאוות נפשו. ואכן רבינו עלה ונתעלה בתורה עבודה וחסידות. אך לא לעולם חוסן, לימים נהפך על רבי איכל הגלגל, וירד מנכסיו ל"ע. אז נאלץ רבינו לעסוק במסחר היין.

גם עסק רבינו במסחר עורות, ונסע לאונגארן (Hungary) לקנות שם עורות, הנקראים 'שמוישין', ועל שמם קראוהו שם 'דער שמוישין קויפער' [הקונה של העורות]. בהיות רבינו באונגארן לרגל מסחרו, נכנס בכל עת מצא שהיה פנוי בה מן המסחר לבית המדרש ללמוד. גם הרב דמתא ישב ולמד שם. לפעמים הגיעו אליו אנשים לשאול ממנו שאלותיהם. כאשר שמע רבינו שהרב פסק שלא כהלכה, היתה אורייתא מרתחא בו, והיה מעמידו על האמת. פעם נזדמן לו לשמוע שני בעלי דינים שהגישו את טענותיהם בדין תורה, והרב פסק שלא כהלכה. אמר לו רבינו שטעה בפסק דינו. נענה הרב ואמר בביטול: "וואס האט זיך אנצורופען דער 'שימושין קויפער'?" [מה יש לקונה עורות להתערב בעינים כאלו] - מה שייכות בינו לתורה. השיבו רבנו: "'יא יא, איך בין א' שמושין קויפער', איר זענט גאט'ס כופר".

כאשר אבד רבינו את כספו, חזר לאביו הק' בראפשיץ, הוא ברח מן הרבנות, ומיאן להשים כתר נשיאות בראשו. הוא התפרנס מקולו הערב והנפלא, ונתמנה שם לחזן בית הכנסת.

על כס ההנהגה

גם אחרי הסתלקות אביו הקדוש ביום י"א אייר תקפ"ז (1827 למס'), לא רצה רבינו למלאות מקום אביו הקדוש בראפשיץ. אמנם בעת ההוא התאחדו גדולי הצדיקים החברייא של אביו הקדוש מראפשיץ, בידעם שהולמתו לרבינו כתר מנהיג ישראל, והפצירו ודחקו בו לקבל עליו

רבנות, ולא יכול רבינו לעמוד נגדם, וגם בפני הלחץ זו הדחק של הפרנסה, וקיבל עליו כתר רבנות של העיר דז'יקוב (Tarnobrzeg, Poland).

בבוא רבינו לדז'יקוב לדרוש הדרשה הראשונה, לאחר דברי פלפול והלכה בענין טומאה בציבור אי דחיה או הותרה, המשיך בפרשת השבוע פרשת שופטים, ואמר, בפרשתנו נאמר (דברים כ"י-יא) "כי תקרב אל עיר להלחם", עלי דברים אלו נאמרו, לרב חדש שנתמנה בעיר, שחייב הרב לקרוא לכל אדם שבעיר, הן אוהב והן שונא, בקריאה של חיבה ושלום. 'היה אם שלום תענך', פי' אם בני העיר פותחים בשלום, 'ופתחה לך', הרי מה טוב ומה נעים. אבל, אם לא תשלים אתך, ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה וגו', אז 'עד רדתה'.

בדרך הזה נהג נשיאותו ברמה וביד חזקה, ועמד על המשמר להשגיח על קהל בעינים פקוחות, שיתנהגו בצדק ובמישרים, ושיחזקו במסורת האבות ובכל קדשי בני ישראל, ולבל יפרצו בה שום פרצות. גם השגיח על הכפרים שמסביב לעירו, והורה להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. ביותר הזהיר את בני הכפרים על מצות הכנסת אורחים, על העוברים ושבים אצלם. ולמרות תקיפותו, העריצוהו כל בני הקהילה, ולא היה שום מחלוקת נגדו. גם נהרו אליו הרבה חסידים ואורחים על שבתות וימים טובים.

פעם אחת נאנח רבינו בעת עריכת שלחנו הטהור בראש השנה, ואמר: "לא היה ראוי לי להניח אתכם לבוא אצלי לשבת על שולחני, כי מה חי, מלא בושא וכלימה. אמנם אני זוחל ורועד מיום הדין לפני הבית דין של מעלה בלי זכות להצטדק, וירא וחרד אנכי ח"ו. אך זאת נחמתי בעיני, שכמו שהנחתי אתכם לבוא לאכול משולחני בחיים חיותי, כן אתם בהיותכם יושבים בגן עדן ועטרותיכם ונהנים מזיו השכינה, תניחו אז גם אותי לשבת עמכם אע"פ שאיני כדאי".

באחת משובותיו (דברי חיים ח"א אהע"ז סי' ל"ב) פנה הרה"ק מצאנז (Nowy Sacz, Poland) זי"ע אל רבינו, ובו מבקש את רבינו בהתרת עגונה, וז"ל: "ידידי שארי ומחותני, הרב חסידא ופרישא, בש"ק פ"ה ע"ה נ"י, כקש"ת מו"ה אליעזר הורוויץ נ"י, אבד"ק דזיקוב", ומסיים: "וגם מכ"ת יסכים להיתרה, ואז גם אנכי עמכם להיתר".

פעם ביומא דהילולא של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, נזדמנו יחד רבינו עם הרה"ק מצאנז על הציון בעיר לאנצוהט (Łańcut, Poland). שניהם הרבו בתפלה מתוך כבי והתעוררות רבה. שאל אותם הרה"ק מקאמינקא, פשר דבר, מה יום מיומיים. השיבו לו: "פפשנו במעשינו, וחשכו עינינו בהעלות על לבנו, מי יודע כמה בושא וכלימה אנו גורמים לרבינו הגדול שם בעולם העליון, כאשר מראים עלינו שאנו תלמידיו".

בעת שהתחתן רבינו עם הרה"ק מצאנז, שנתארסה בת רבינו מרת בייליש ע"ה, עם הרה"צ רבי מאיר נתן זצ"ל, היה דין ודברים בין המחותנים אודות הנדוניא. אמר רבינו להרה"ק מצאנז: "ראוי לכבודו לכבדני ולהכנע מפני, כי אודותי דיברו בשמים, ולא אודות כבודו". ויתפלא הרה"ק מצאנז ואמר לו: "מנין לכבודו זאת". אמר לו רבינו: "הלוא הוא גמרא מפורשת (סוטה ב.) ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת 'בת פלוני לפלוני'. הרי בהדיא שמכריזין בשמים רק את שם אבי הכלה, ולא שם אבי החתן".

פעם בחג הסוכות באמצע שלחנו הטהור בצילא דמהימנותא, קם רבינו ממקומו, והיה מסתובב בין המסובין, וחילק להם קערות עם מרק, ושאל לכל אחד ואחד אם כבר הגיע לו חלקו. בראותו תמהונם הרב על התנהגותו, סיפר להם: "אמש בלילה ראיתי את אברהם אבינו בחלום הלילה, ושאל אותי: 'כך היא דרכה של מצות הכנסת אורחים? אתה יושב בראש כמולך, ואחרים משמשים ומגישים לאכול לפני האורחים, ואינך שם לבך לדעת מי כבר קיבל חלקו ומי לא. הלוא אני לא עשיתי כך, אלא אני טרחתי בעצמי לשרת את האורחים שבאו בצל קורתך, כמו שנאמר (בראשית יח:): 'והוא עומד עליהם תחת העץ וגו''. סיים רבינו: 'על כן הננו מקיים היום רצון צדיק אברהם אבינו, להתנהג כמנהגו, להיות עומד ומשמש את האורחים'."

פעם בא לדזיקוב איש אחד מרוסיש-פולין (Congress Poland), שברח מלפני מלכות רוסיא, שגזרה גזירות רעות על היהודים לגלח הזקן והפאות, ובא לדזיקוב שהיה חלק פולין השייכות לעסטרייך (Austria) עיר הסמוכה לגבול. בראש השנה היה אצל רבינו, ושמע איך שאומר תורה בדרך רמז וגיימטראיות על הלחמים העגולים שנוהגים לעשות בראש השנה, שקוראים 'ראדיש'.

כאשר שב לביתו ומדינתו אחרי שעבר הזעם של הגזירה, ובא אצל רבו הרה"ק בעל חידושי הרי"ם ז"ע, סיפר לו תהלוכות דרכו ומנהגיו של רבינו. גם סיפר לו ששמע מפי רבינו תורה ורמזים על הלחמים שנקראו 'ראדיש'. וסיפר לו זאת בדרך לעג ושחוק, כי היה כמצחק בעיניו, שצדיק יאמר תורה על שולחנו בראש השנה על שפה אידיש, ובפרט שלפי זה נמצא שבגלילות אחרות, כמו ברוסיש-פולין שאין נוהגים לקרוא הלחמים בראש השנה בשם זה, יחסר להם כוונות ורמזים האלה.

אמר לו החידושי הרי"ם: "לדעתי צריך אתה לבדוק התפלין שלך אם כשרים הם". כשנבדקו ונמצאו פסולים, הסביר החידושי הרי"ם את הדבר ואמר: "כשראיתי שהאיש הזה מטיל מום בקדשים, ומולגלג על הצדיק רבי אליעזר מדזיקוב, שאומר תורה על שפה אידיש, עלה ברעיוני אם כן הוא מטיל מום ושחוק גם בתפלין שלו, שהרי יש דינים בתפלין שלומדים ממה שכתוב (דברים ו:ח) 'והיו לטוטפות בין עיניך', ודרשו חז"ל (מנחות לד:): 'טט' בכתפי שנים, 'פת' בארפריקא שנים. הרי שלמדו הלכתא גבירתא בתפלין מלשונות העמים. אם כן מה יעשו מדינות אחרות שאין להם לשונות, האם לא יניחו תפלין ח"ו? ומזה שפסטי שודאי תפלין שלו פסולין".

ביטל כמה גזירות

בתו של רבינו מרת ביילא, נחלתה בנעורה במחלת דליקת הריאה (pneumonia). הרופא נתן לה סמי רפואה אך לא הועילו לה, עד שנואש הרופא מחייה. אמר לה רבינו: "מעתה הואיל שהתרופות אין מועילים לרפואתך, צריכים אנחנו לפעול רפואה עבוורך. על כן תפסיקו לקחת התרופות, ומכאן ולהבא תאכלי כל מאכלך עמי בקערה ביחד, ותאכלי את שיריים שלי". אכן היא עשתה כן זמן מה, ואכלה השיריים שהותיר אביה ממאכלו, ונתרפאה. לעת זקנתה אחרי שעברה חמישים שנה מעובדא זו, נחלתה, ונבדקה ע"י הרופא המפורסם פוריינסקי, ואמר לה בתמיחה: "רואה אני שאת מסתובבת עשרות שנים בריאה מנוקבת".

פעם גזרה המלכות גזירה על בני ישראל, והיה לרבינו צער גדול מזה. בשנה ההוא בשמחת תורה לפני הקפות פתח רבינו את ארון הקודש, והתחיל לומר 'אתה הראית' פסוק בפסוק כנהוג. והיה מעורר רחמים, ותירגם פירוש המילות בדרך זה: "'אתה הראית לדעת' - אתה ה' רצונך להראות לדעת להתוודע ולהגלות לעיני כל 'כי ה' הוא האלקים', דהיינו שהנהגת השי"ת הוא בבחינת אלקים, שהוא מקור מדת הדין. אבל אני אומר 'אין' - לא יהיה כדבר הזה, כי 'עוד מלבדו' - פירוש, כי מלבדו ית"ש יש עוד צדיקים, אשר להם העוז ותעצומו לבטל גזירותיו של הקב"ה. אולם 'לעושה נפלאות גדולות' - אם הקב"ה רוצה לעשות נפלאות גדולות לטובות ישראל, 'לבדו', אז אין עוד מי שיוכל למנוע את זאת, 'כי לעולם חסדו', כי הקב"ה משתוקק לעולם לעשות חסדים". למחרת נשמע בשורה טובה שתפלת רבינו עשתה רושם למעלה, ונתבטלה רוע הגזירה.

עשירותו של הנגיד רבי נפתלי יוסף ראב"ל מקארטשין (Korczyzna, Poland) באה לו במעשה פלא מברכתו של רבינו. בצעירותו היה רבי נפתלי מלמד. שכר המלמדות הספיק בקושי לחיי דחק ועוני, בכל זאת לא ויתר ולא החסיר מנסיעותיו לרבינו. אך מכיון שלא יכול היה להיפקד מביתו לזמן ממושך, לכן נהג לנסוע רק לאחד מזמני הימים הנוראים - פעמים נסע לראש השנה וחזר לביתו מיד, ולפעמים נסע רק ליוכ"פ. אולם מכיון שלא הספיק כספו לנסוע לבדו בעגלה, היה מצטרף לקבוצת חסידים שנסעו יחדיו, והשתתפו יחד בהוצאות הנסיעה.

שנה אחת נסע לזדיקוב לראש השנה. במוצאי החג נכנסו אנשים רבים להיפרד לפני חזרתם לביתם. כשהגיע תורו של רבי נפתלי, אמר לו רבינו, שאין לו יותר כח לקבל קהל, והוא חייב לפוש. החסידים שבאו עמו יחד ריחמו על רבי נפתלי שלא יוכל לחזור לביתו, והמתינו לו עד שרבינו יחזור שוב לקבל קהל, ויכול ליפרד. אחרי שעות מספר נפתחה שוב הדלת, לפני הדלת השתרך תור של כארבעים חמישים איש. כשהגיע שוב תורו של רבי נפתלי, נענה רבינו: "איני יודע מה הוא רוצה ממני, הלוא אמרתי שאין לי יותר כח". רבי נפתלי בראותו כך, אמר לחברי קבוצתו שלא ימתינו לו, כי הוא רואה שמושהו מיוחד מתרחש עמו, והוא עומד לישאר גם על יוכ"פ, בקוותו שמיד אחרי יוהכ"פ יוכל ליפרד ולחזור לבית.

אחרי יוהכ"פ כשרבי נפתלי נכנס שוב ליפרד, הגיב רבינו: "לא יאה לעשות כן, לנסוע הביתה ולא לישאר לחג הסוכות". בשמעו דברים ברורים אלו, נשאר רבי נפתלי לחוג את ימי החג אצל רבינו בתקווה איתנה שפרנסתו לא תקופח, ומיד אחרי החג כשיחזור לביתו ימצא עדיין תלמידים לתקופת החורף.

במוצאי שמחת תורה נכנס שוב אל רבינו להיפרד. אמר לו רבינו: "חסידים היו נוהגים להישאר אצל רבם עד אחר שבת בראשית". כמובן שר' נפתלי נשאר גם לשבת בראשית. אחרי שבת הסתובב בבית רבינו, וחיפש הזדמנות ליכנס אל הקודש, ולקחת ברכת פרידה, שהרי עוד מספר ימים ימצאו להם כבר כל התלמידים מלמדים אחרים והוא ישאר ללא פרנסה.

בתו של רבינו שהיתה עקרת הבית ובעלת דעת, והכירה את כל החסידים, אמרה לו שתגלה לו סוד, ואולי ע"י כך תבוא ישועתו. היא ראתה בימים האחרונים שאביה רושם על החלון מספרים, בתחילה רשם מספר שבעים אלף, ומחק, שוב רשם ששים אלף. כך היה רושם ומוחק מספר

פעמים, והיא מבינה שישנו כעת אוצר אצל אביה, אולי יוכל רבי נפתלי לזכות בו, על כן יעצה לו, היות ורבינו נח כעת, שיקח קערה וספל מים לנטילת ידים ומגבת, ויעמוד הכן לפני חדרו, וכשיקום ממנוחתו ישמשנו בהגשת המים לנטילת ידים, אולי יהיה עת רצון.

רבי נפתלי עשה כעצתה, וכשקם רבינו וביקש שיגישו לו את הקערה ליטול ידיו, ניגש ר' נפתלי מיד, ושימשו. רבינו נטל ידיו ויצא למספר דקות. בחזרו שאל לרבי נפתלי: "נפתלי, האם אני יכול לסמוך עליך ולתת לך שבעים אלף רייניש"? נענה רבי נפתלי: "למה לא". אמר לו רבינו כמתרעם: "מה פירוש 'למה לא', האם הנך יודע מה גדול נסיון העשירות, 'וישמך ישרון ויבעט' (דברים לב:טו), האם דבר זה קל בעיניך?" רבי נפתלי שהיה חסיד בר דעת, השיב: "אם אין באפשרות לתת לי שבעים אלף, אזי שיתן הרבי ששים וחמש אלף". נענה רבינו: "גם סכום זה גדול מדי". נקב רבי נפתלי בסכום יותר נמוך, ורבינו עדיין לא הסכים, עד שהגיע לסכום של חמישים אלף. אמר רבינו: "גם חמישים אלף יותר מדי". נענה רבי נפתלי: "אם כן שיהיה ארבעים ותשע אלף". אמר לו רבינו: "האם אתה מבטיחני שתהיה יהודי כשר, לא תתגאה בעשירותך, ותחלק צדקה ביד נדיבה?" רבי נפתלי קיבל על עצמו בקבלה גמורה לעשות כדברי רבו.

הוא יצא מן הקודש, רשם קוויטל ונכנס שוב לשאול, מה לעשות כעת, היות ופרנסת המלומדות שלו כבר אבדה, כי הזמן החדש עומד כבר בפתח, ועד שיחזור לביתו לא ימצא כבר תלמידים. יעץ לו רבינו שיתחיל לסחור בפרג (poppy seed). בסביבה זו היו הרבה שדות פרג, האיכרים גידלו פרג בשדותיהם, וכשקצרו שלחוהו על פני המדינה לאזור לעמברג (Lvov, Ukraine) וכדומה. רבי נפתלי שלא היו לו השגות גדולות במסחר, חזר לביתו, לוח קצת כסף ממספר אנשים, וקנה כעשרים שקי פרג. מחסן לא היה לו, והוא הניח את השקים בכל מקום אפשרי בביתו הקטן, והמתין.

כך עברו שבועות אחדים, הפרג הפך בינתיים למאכל של בני הבית, וגם העכברים התחילו כבר לחזור את השקים ולאכול מהפרג. כתב רבי נפתלי מכתב אל רבינו, היות שקנה בעצתו כמה שקי פרג, אך עדיין אינו רואה שום מוצא, ואינו יודע מה לעשות. אחר זמן קצר קיבל טעלעגראם מדזיקוב, שהכוונה לא היתה שיקנה מספר מועט של שקים, אלא עליו לקנות כמויות עצומות, עגלות מלאות פרג. פקודתו של רבינו התפרסמה מיד, וסוחרים חסידים הריחו שישנה כאן הזדמנות להרויח סכומים הגונים. מיד באו אל רבי נפתלי להציע לו את כספם כהשקעה, והתחרו ביניהם מי יצליח לקנות את אמונו של רבי נפתלי להשתתף עמו במסחר זה. כך השיג רבי נפתלי סכומי כסף גדולים, שכר לו מחסן ענק, וקנה כמוות עצומה של פרג כהוראת רבו.

ככל שעברו הימים, החל מחיר הפרג לעלות, וכשהגיעו ימי החנוכה, כבר היה באפשרות להרויח כעשר-כחמש עשרה אחוז על ההשקעה. שלח רבי נפתלי שוב מכתב לרבינו, להתייעץ האם למכור בכסף שהרויח. הוא קיבל תשובה בטעלעגראם בשום אופן לא למכור, כך היה מספר פעמים בימי החורף, שהמחיר המשיך לעלות, ורבינו לא נתן לו למכור. בהגיעו ימי הפורים קיבל שוב טעלעגראם מרבינו: "עתה העת למכור", ואכן מכר אז בריווח עצום יותר מכפול מהמחיר שקנה בו. הוא נתן לכל שותפיו את חלקם, ונשאר בידו הון רב.

בכסף שהרויח החל רבי נפתלי לסחור בבדים (fabrics), בכל האזור היו שדות שגידלו בהם קני הפשתן, ואלפי נכרים היו מתפרנסים מעיבודם לבדים, שהיו ידועים בשם 'קארטשינער לייוואנט'. ה' הצליח דרכו, ומסחרו גדל והתרחב על פני כל המדינה. גם במדינות אחרות מחוץ לגאליציה היה ביקוש רב לבדים שלו. מחסן הבדים היה תמיד הומה ככוורת, והוצרכו להעסיק שם כעשרים וחמשה עובדים לצורך אריזת הבדים לשלחם ללקוחותיו הרבים.

והנה לפלא היה הדבר, שלמרות מסחרו הרב והמסועף, הגיע רכושו תמיד בדיוק לסכום של ארבעים ותשע אלף רייניש, כברכת רבינו. והיה רבי נפתלי נוהג לומר בבדיחותא, שהוא אינו זקוק כלל לסחור, וכל מסחרו הוא רק למראית עין, כי הרי במשך השנים עשה מסחרים גדולים מאד והרויח סכומים עצומים, ומאיך היו שנים שהיו לו בהם הוצאות גדולות לנישואי צאצאיו או לענייני צדקה וכדומה, ולמרות זאת במאזן (balancing) חשבונותיו שערך אחת לשלש שנים, היה תמיד סכום הונו מ"ט אלף רייניש, לא פחות ולא יותר. בחליו לפני פטירתו ביקש שיבדקו את מצב הונו, והיה ג"כ כסכום הנ"ל. אז סיפר רבי נפתלי לצאצאיו את הסיפור אודות ברכת רבו.

רבי נפתלי קיים בשלימות את הבטחתו לרבו, והרבה כל ימיו במעשי צדקה וחסד, מהונו הרב פזר נתן לאביונים ולנצרכים בהרחבה, וברוח נדיבה בגלוי ובסתר. בחכמתו השכיל לדעת היכן לתת מבלי שיבקשו ממנו, וגם האיך לתת שהנתינה תהא בדרך כבוד. (שנות חיים על ענייני ריבית, בסוף הספר בתולדות המשפחה)

אחרית ימיו

בהיות רבינו פעם באכסניא בדרכו לצאנז, פגע בו יהודי ממדינת הגר (Hungary), ומסר לו פתקא עם פדיון נפש. אך מחמת דוחק הזמן לא היה לרבינו פנאי לקרוא את הפתקא, והניחו באמתחתו עם הפדיון נפש, ואמר לאיש שיקרא אותה על העגלה בדרך. אך הוא הסיח דעתו מזה, ונשכח מלבו לגמרי. זמן רב אחר כך כשבועיים לפני הסתלקות רבינו בשכבו על ערש רוי, ובניו הקדושים ישבו ולמדו סביב למטתו, אמר להם רבינו: "פשפשתי במעשי, ועשיתי חשבון הנפש, ונזכרתי מהפתקא והפדיון נפש שקבלתי מיהודי אחד על אם הדרך לצאנז, שנתנה לי על אמונתו שאקרא אותה על העגלה, ונשכח ממנו לגמרי ולא קראתי, וממילא נמצא שקבלתי את הפדיון נפש שלו בחנם שלא כדיו", ונצטער רבינו על זה מאד, והתמרמר הרבה מזה שנשכח באיסור גזל רח"ל, והשתוקק מאד לתקן איולתו.

לא עברו ימים מועטים, והיהודי ממדינת הגר הגיע לדזיקוב, וביקש להיכנס אל רבינו פנימה, אולם בגלל חולשת רבינו לא הורשה להיכנס. אולם האיש לא נח ולא שקט, ובתחנונים גדולים הפציר וחילה בהם להניחו להיכנס אל רבינו, באומרו שנסע נסיעה גדולה ממדינה אחרת, ויש לו בקשה דחופה מאד, עד שלא יוכלו הבני בית להשיב פניו ריקם, וסיפרו לרבינו אודות האורח ההוא שאינו מרפה אותם, ומתאמץ להיכנס בלי הרף. ביקש מהם רבינו שיתארו להם דמות דיוקנו, כשציירו לו תואר פניו, אמר להם רבינו: "דעו שהוא אותו היהודי ששכחתי לקרוא את הפתקא שלו, בהיותי טרוד ונחפז על אם הדרך לצאנז. תכניסו אותו אלי מיד". בבואו לפני רבינו ביקש ממנו מחילה על מה שחטא נגדו, ששכח לקרוא הפתקא שלו, ופטרו לשלום.

בצאת האיש מלפני רבינו, נטפלו לו בניו הקדושים, ושאלו אותו: "אמור לנו, מה הניעו אתכם לבוא לכאן עכשיו דייקא, הלוא דבר הוא?" "גם בעיני יפליא הדבר", השיב להם האיש, "כי זה כמה ימים אני שומע בחלומי קול הצועק עלי מאין הפוגות 'סע לדזיקוב', לא היה לי מנוחה כלל, ולכן קמתי ובאתי לכאן".

בראש השנה שנת תרכ"א (1860 למס') אמר רבינו: "בברייתא דרבי ישמעאל נאמר, כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא. רצונו לומר, הצדיק שהוא בזה העולם, ויצא מן העולם ללמד זכות, לא ללמד זכות על עצמו יצא, אלא על כלל ישראל כולו יצא". הבינו אז שהצדיק עושה הכנות להסתלק מן העולם, ומתכוון לעלות לגניז מרומים, ולהיות סניגורן של בני ישראל.

במוצאי יום הכיפורים בשנת תרכ"א, אחז רבינו בדיקנא קדישא שלו, ואמר: "מיר זעהן שוין אויס ווי רבי ישראל'טשע פון ריזשין". לא הבינו השומעים את כוונתו. אבל מה מאד נשתוממו, כשאחר שלש שבועות ביום ג' חשון בדיוק ביומא דהילולא של הרה"ק מרוזין זי"ע נסתלק רבינו לגניז מרומים.

קודם פטירתו צוה להגיש לו מים בכוס, שמתוכו שתה אביו הרה"ק מראפשיץ קודם פטירתו, ובירך שהכל ושתה ויצאה נשמתו הקדושה בטהרה, ביום ג' חשון שנת תרכ"א, ונטמן באוהל בבית החיים בדזיקוב.

צאצאיו

רבינו השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, ואלו הן: בנו הרה"ק רבי ישראל מבארנוב (Baranów, Poland) זי"ע. בנו וממלא מקומו הרה"ק רבי מאיר זי"ע, בעל מח"ס אמרי נועם. בנו הרה"צ רבי ראובן מדעמביץ (Dębica, Poland) זי"ע, שהיה קדוש ופרוש, ומגיל י"ב שנה לא ישן בשבתות כלל, והרבה לרקוד מחמת קדושת השבת, וחסידיו היו מתחלפים לרקוד עמו. בנו הרה"ק רבי משה מראזוואדאו (Rozwadów, Stalowa Wola, Poland) זי"ע. בתו מרת בילא ע"ה, אשת הרה"צ רבי מאיר נתן זצ"ל, בן הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע. בתו אשת הרה"צ רבי חנינא מאוליינוב (Ulanów, Poland) זצ"ל, בן דודה הרה"ק רבי יעקב ממעליץ (Mielec, Poland) זי"ע.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: דמשק אליעזר

מגיד משנה לנוער

פְּרִשְׁת נח

טעם שְׁנַקְרָא הַפְּרָשָׁה 'נח' וְלֹא פְּרִשְׁת 'תולדות'

"אַלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ וְגו'" (ו:ט). דִּי פְּרָשָׁה וועט אָנגערופֿען 'פְּרִשְׁת נח' און נישט 'פְּרִשְׁת תּוֹלְדֹת', דאַרף מען פאַרשטייען פאַרנוואס די פְּרָשָׁה הייסט נישט תּוֹלְדֹת, ווייל פְּרִשְׁת תּוֹלְדֹת הייבט דאָ אויף אַן (כה:יט) "וְאַלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם וְגו'", און דִּי פְּרָשָׁה וועט אָנגערופֿען תּוֹלְדֹת, פאַרנוואס הייסט נישט אונזערע פְּרָשָׁה אויף פְּרִשְׁת תּוֹלְדֹת.

אַבְרָהָם אָבִינוּ מִסַּר נַפְשׁוֹ עַל חֲנוּךְ בְּנוֹ

עס שטייט ביי אַבְרָהָם (יח:יט) "כִּי יִדְעַתִּי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנִי וְאֵת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָגָה ה'". און ביי יִצְחָק שטייט (כא:יב) "כִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לָהּ זָרַע". זעהט מען אז דִּי צִדִּיקִים זענען זיך מוסר נפש מגדל זיין זייערע קינדער אויף דעם וועג פון דִּי תּוֹרָה. ביי אַבְרָהָם אָבִינוּ נאך וואס ער איז צוריק פון דִּי עֲקִידָה, שטייט (שם:יט) "וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו". שטייט אין מִדְרָש (ב"ר נ"ו י"א) וואו איז יִצְחָק געווען? אַבְרָהָם האט אים געשיקט אין דִּי יִשְׁבֵּה פון שם. זעהט מען פון דעם אז אפילו גלייך נאך דער עֲקִידָה, איז ער נישט אהיים צו זיין מאמע, נאר אַבְרָהָם האט אים גלייך געשיקט לערנען, ווייל זיי האבען שטארק געקוקט אז דִּי קינדער זאלען לערנען.

הָאֲבוֹת הַקְּיָמוּ יִשְׁבֹּת

נאך שטייט אין חז"ל (יומא כח:) דִּי אָבוֹת הָאָבֹן מַרְבִּיץ תּוֹרָה געווען, כְּדִי אויף צו שטעלען דורות וואס דינען דעם באשעפער. אזוי טרעפט מען אויף ביי יַעֲקֹב אָבִינוּ (מו:כח) "וַיַּעֲקֹב שָׁלַח לְפָנָיו אֶת יְהוֹדָה לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנֹה", שטייט אין מִדְרָש (תנחומא ויגש י"א) צו מאכען א בית תלמוד, וואס פון דארט זאל ארויסגייען הוראה.

לֹא מִצִּינוּ שְׁנַח לְמַד עִם בְּנָיו או אַחֲרֵים

אַבער ביי נח טרעפט מען נישט אז ער האט זיך מוסר נפש געווען אויס צולערנען זיינע קינדער, און ער האט אויף נישט געלערנט מיט אַנְדֵּרַע. הגם אז ער אליינס האט געלערנט, אזויווי עס וועט געברענגט (עי"רש"י זב ד"ה הטהורה). און נאך דעם מבול ווען עס איז חרוב געווארען דִּי וועלט, וואלט ער געדארפט גלייך ווען ער איז ארויס פון דִּי תִּיבָה זיצען מיט זיינע קינדער און לערנען. אַבער "יִחַל נח איש האַדְמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם" (ט:כ), דִּי ערשטע זאך האט ער איינגעפלאַנצט א וויינאָרטען, און ער האט נישט געלערנט פאר זיינע קינדער אז אויב מען פירט זיך נישט ווי עס דארף צו זיין קען קומען נאך א מבול.

תולדות נח נח שְׁהִיָּה רק תולדות עצמו שלא השָׁגִיחַ על בְּנָיו

וּוּעָגַן דַּעַם שְׁטִיט "אֵלֶּה תולדות נח נח", אַז נח האט נִשְׁט גַּעבוֹרְען תולדות אַזוֹיוֹי אִים, ווייל ער האט נָאר גַּעקוקט אויף זיך ער זאל זיך פֿירען ווי עס זאָרף צו זיין, און ער האט פֿאַרנאַכְלֵסִיגְט זייען קינדער. וועגען דען וועט די פֿרָשָׁה נָאר גַּערוּפֿען נח, ווייל ער האט נָאר גַּעטוּהֶן פֿאַר זיך, אָבער נִשְׁט פֿאַר אַנְדֵּרע.

יֵאֲרָצִיטֵען פֿון צִדִיקִים

ג' חֶשׁוֹן תרכ"א

הרה"ק רבי אליעזר הורוויץ מדזיקוב זי"ע

רבי אליעזר איז גַּעבוֹרְען אין יאר תק"נ אין דוקלא, צו זיין טאטע הרה"ק רבי נפתלי צבי הורוויץ מִרַאפֿשִׁיץ זי"ע, און צו זיין מאמע מרת רבקה ע"ה, די טאכטער פון החסיד רבי צבי הירש גולדהאמער ז"ל מדוקלא

רבי אליעזר האט חתונה געהאט מיט מרת חיה ע"ה, די טאכטער פון דעם נגיד רבי יחיאל מיכל ראזענפעלד ז"ל מראווא-רוסקה, א ברודער פון רבי יעקב יוסף ראזענפעלד ז"ל דער טאטע פון הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע. נאך די חתונה איז ער געזעצן קעסט ביי זיין שווער, און ער האט געלערנט און קיין שטערונגען אַזוֹיוֹי זיין הייליגער ווילען.

נאך א שטיק צייט האט זיין שווער פארלוירן דאס גאנצע געלט, און ער האט איהם מער נישט געקענט אויסהאלטען. האט רבי אליעזר אָנגעהויבן האַנדלען מיט ווין. אויף האט ער געהאנדעלט מיט לעדער, וואס מען האט אין אונגארן גערופען 'שמוישיץ', און פארדעם האט מען איהם גערופען 'דער שמוישיץ קויפער'.

ווען רבי אליעזר איז געווען אין אונגארן צוליב זיינע געשעפטען, איז ער ביי יעדע ליידיגע צייט אַרײַן אין בית מדרש און האט געלערנט מיט התמדה. אויף דער רב פון שטאט האט דארט געלערנט. מענטשען זענען געקומען איהם פֿרעגען שאלות. ווען רבי אליעזר האט געהערט אז ער פסקענט קעגען די הלכה, האט ער געזאגט זיין מיינונג.

איינמאל זענען אַרײַן צוויי אידען פֿאַר אַ דין תּוֹרָה, און יענע רב האט געפֿסקענט נישט ווי הלכה. האט רבי אליעזר געזאגט, אז ער זאגט פֿאַרקערט ווי די הלכה. האט דער רב איהם אַוועק געמאַכט, און געזאגט: "וואס האט זיך אַנצורופען דער 'שמוישיץ קויפער', וואס האסטו מיט די תורה". האט רבי אליעזר געענטפערט: "יא איה בין א 'שמוישיץ קויפער', איר זענט גאטס כופר".

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מזלָא טבא ונדא יא'י

לידידינו הרה"ג ר' שמואל קליין שליט"א
והרה"ג ר' אליעזר זאב קליין שליט"א
והר' משה חיים וויינבערגער שליט"א
לרגל הולדת נינתו-נכדתו-בתו בשעתו"מ

לידידינו הר"ר אברהם ערפס שליט"א
והר"ר משה לעפקאוויטש שליט"א
לרגל הולדת נכדתו-בתו בשעתו"מ